

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Л. В. Оршанський
«____» травня 2024 р.

ВИКОРИСТАННЯ ЕТНОГРАФІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ
ПРИ ПРОЄКТУВАННІ ІНТЕР'ЄРІВ
НАВЧАЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ

Спеціальність 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Магістерська робота
на здобуття професійної кваліфікації – вчитель трудового навчання,
технологій та креслення закладу загальної середньої освіти

Авторка роботи: Мельник Ольга Тарасівна _____
підпис

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Мельник Галина Миколаївна _____
підпис

Дрогобич, 2024

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Зав. кафедри

_____ 27.10.2022 р.
(підпис) (дата)

ЗАВДАННЯ на підготовку магістерської роботи

1. **Тема** «Використання етнографічних матеріалів при проєктуванні інтер'єрів навчальних приміщень».
2. **Керівник** – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник Галина Миколаївна.
3. **Студентка** – Мельник Ольга Тарасівна.
4. **Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:**
 1. Розглянути процес становлення українського етнографічного краєзнавства.
 2. Проаналізувати можливості бойківської хати як елемента етнічної культури та методику її вивчення.
 3. Охарактеризувати естетизацію освітнього середовища, як важливий чинник виховання молоді.
 4. Описати особливості проєктування інтер'єру навчального приміщення в етностилі за допомогою сучасних комп'ютерних програм.
5. **Список рекомендованих джерел:**
 1. 2D I 3D графіка URL: <https://adshot.ua/services/postproduction/2d-i-3d-grafika/>
 2. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
 3. Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження. / відп. ред. Ю. Г. Гошко, Київ: Наукова думка, 1983. 304 с., іл.
 4. Главацька Л., Дубина Р. Інтер'єр хати східної Бойківщини. *Відлуння віків*. 2010. № 1(12). С. 22-25.
 5. Дем'янчук О. Н., Чихурський А. С., Берлач О. П. Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату: монографія. Луцьк : «Волинська обласна друкарня», 2017. 220 с.
 6. Історико-етнографічні райони України : навч. посібн. / С. А. Макаручук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 352 с., 53 іл.
 7. Лахно О. Навчальна етнографічна практика: інструктивні матеріали та методичні поради: навч. посіб. Полтава, 2022. 127 с.

№ з/п	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формування мети; постановка завдань.	до 10.03.2023 р.	16.03.2023 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи.	до 10.10.2023 р.	27.10.2023 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 12.02.2024 р.	27.02.2024 р.
4.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 30.04.2024 р.	10.05.2024 р.
5.	Перевірка роботи на плагіат	до 14.05.2024 р.	17.05.2024 р.
6.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 21.05.2024 р.	28.05.2024 р.

7. **Дата видачі завдання** – 27.10.2022 р.
8. **Термін подачі роботи керівнику** – 14.05.2024 р.
9. **З вимогами до виконання роботи і завданням ознайомлена** _____ Мельник О.Т.
10. **Керівник** _____ доц. Мельник Г.М.

ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Тема : «Використання етнографічних матеріалів при проектуванні інтер'єрів навчальних приміщень»

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

дата

Голова ДЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

Секретар ДЕК _____
підпис

прізвище та ініціали

АНОТАЦІЯ

Мельник О. Т. Використання етнографічних матеріалів при проєктуванні інтер'єрів навчальних приміщень. – Рукопис.

У магістерській роботі на основі опрацювання різних джерел розглянуто процес становлення українського етнографічного краєзнавства, здійснено аналіз можливостей житла бойків як елемента етнічної культури та запропоновано методику його вивчення.. Окрім того у магістерському дослідженні дано характеристику естетизації освітнього середовища, як важливого фактора у вихованні студентської молоді.

У роботі, на основі власного практичного досвіду, описано особливості проєктування інтер'єру навчального приміщення в етностилі за допомогою сучасних комп'ютерних програм. Запропоновані матеріали можуть бути корисними та цікавими при облаштуванні середовища для успішної навчання молоді на різних рівнях освіти.

Ключові слова: етнографічні матеріали, естетика середовища, проєктування інтер'єру, навчальне приміщення

SUMMARY

Melnyk O. T. The use of ethnographic materials in the design of the interiors of educational premises. - Manuscript.

In the master's thesis, based on the study of various sources, the process of the formation of Ukrainian ethnographic local history was considered, the possibilities of the Boyki dwelling as an element of ethnic culture were analyzed, and the method of its study was proposed. In addition, the master's thesis gave a description of the aestheticization of the educational environment as an important factor in the education of student youth.

The work, based on own practical experience, describes the features of the design of the interior of the educational space in ethnic style with the help of modern computer programs. The proposed materials can be useful and interesting in setting up an environment for successful learning of young people at various levels of education.

Keywords: ethnographic materials, aesthetics of the environment, interior design, educational space

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Теоретико-методичні основи вивчення етнічної культури бойків....	9
1.1. Становлення українського етнографічного краєзнавства.....	9
1.2. Хата, як елемент етнічної культури Бойківщини та методика її вивчення.....	19
Розділ 2. Особливості процесу проєктування інтер'єру навчального приміщення в етностилі.....	29
2.1. Естетизація освітнього середовища, як важливий чинник виховання молоді	29
2.2. Проєктування інтер'єру навчального приміщення за допомогою сучасних комп'ютерних програм.....	34
Висновки.....	64
Список використаних джерел.....	67

ВСТУП

Духовне відродження суспільства, становлення нової української школи вимагає від майбутніх учителів технологій вміння звертатись до джерел національних традицій і послуговуватися ними у освітньо-виховній роботі з учнями.

Використання цих скарбів як у педагогічному процесі, так і при створенні відповідного освітнього середовища, стає у нагоді при розширенні знань з культурної спадщини України, збагаченні й урізноманітненні практичної діяльності молоді, розширенні переліку предметних компетентностей, розвитку логічного мислення, творчої активності, спостережливості, смаку, сприйняття, умінню аналізувати та систематизувати нові знання тощо. Вищевказані фактори виступають стимуляторами у формуванні національного характеру, та свідомості підростаючого покоління, становлять міцне підґрунтя для відродження і подальшого розвитку культури свого регіону.

Художнє краєзнавство є важливим педагогічним засобом морального, трудового, національно-патріотичного та естетичного виховання. Через нього здійснюється зв'язок освітнього закладу з життям рідного краю, з його художньою культурою, з людьми, які створюють художні і естетичні цінності. Воно сприяє залученню учнівської молоді до художньої творчості, розширює можливості активного інформування місцевого населення про історію та сучасний стан мистецтва рідного краю, про його особливості.

Сьогодні заклади освіти покликані формувати душу молодої людини через пізнання народної мудрості, через прилучення до культурного багатства, і щоб не переривалися родові та колективні традиції. Тому нині постала необхідність в оновленні підходів до викладання української народної вишивки вчителям трудового навчання. Важливе місце у цьому питанні відводиться й естетично організованому інтер'єру навчального приміщення, яке наповнене різноманітними етнознахідками. Молодь має

унікальну можливість долучитися до проєктування, організації, збору матеріалів та виконання відповідних декоративно-оформлювальних робіт в освітніх закладах під керівництвом педагогів, проявляючи при цьому власну творчу ініціативу. Адже красиве та доцільне художнє оформлення інтер'єру навчального приміщення, як то наприклад майстерні-світлиці, створене разом, сприяє їх естетичному та трудовому вихованню, вмінню обмінюватися думками та колективно і злагоджено працювати, творчо мислити, викликає бажання активно включатися у культурне та громадське життя закладу освіти.

Вище зазначене лягло в основу вибору **теми магістерської роботи:** «Використання етнографічних матеріалів при проєктуванні інтер'єрів навчальних приміщень».

Об'єкт дослідження: організація естетичного освітнього середовища у закладах освіти.

Предмет дослідження: процес проєктування навчального приміщення освітнього закладу на основі етнографічних краєзнавчих знахідок.

Метою роботи є обґрунтування шляхів організації етнографічної роботи з вивчення культури бойків та розробка методичних порад щодо етапів реалізації проєктування інтер'єру майстерні-світлиці.

Завдання дослідження полягають в тому, щоб:

- розглянути особливості становлення українського етнографічного краєзнавства;
- охарактеризувати хату, як елемент етнічної культури Бойківщини та зазначити методику її вивчення;
- проаналізувати можливості естетизації освітнього середовища, як важливого чинника виховання молоді;
- описати етапи проєктування інтер'єру навчального приміщення за допомогою сучасних комп'ютерних програм

Наукова і практична значущість магістерської роботи полягає в аналізі різних аспектів етнографічного вивчення бойківської хати, як

елемента народної культури та розробці рекомендацій щодо проектування майстерні-світлиці для закладу освіти.

Апробація результатів. Основні положення та результати магістерської роботи доповідалися на X Міжнародній науково-практичній конференції викладачів та студентів факультету фізики, математики, економіки та інноваційних технологій «Актуальні проблеми сучасної науки» (тема доповіді «Естетичне середовище і його вплив на формування особистості студента») та III Всеукраїнській науково-практичній конференції до 90-хроківин від дня народження заслуженого майстра народної творчості України Мирослави Кот (тема доповіді «Дослідники бойківського житла»).

Магістерська робота складається зі вступу, основного змісту, який розкривається у межах двох розділів (чотирьох параграфів) та висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЕТНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БОЙКІВ

1.1. Становлення українського етнографічного краєзнавства

Для того щоб добре вивчити власний народ й не тільки його, потрібно пізнавати історію його становлення і розвитку, мову та культурні надбання, які створені обдарованими будівничими, живописцями, музикантами, митцями, літераторами, вченими, що протягом тривалого часу плекалися народними талантами й переходили до наступних поколінь, безупинно розвиваючись, і заразом зберігаючи стійкі власні штрихи, які зміцнювалися, ширилися поміж людьми, ставали звичними.

Здобутки традиційної культури також міцно пов'язані із довкіллям, умовами історичного побутування народу та способом його життєдіяльності. Вони представлені у різних іпостасях: матеріальній (споруди, знаряддя праці, ремесла, власноруч зроблені транспортні засоби, вбирання, їжа) та духовній (звичаї, обряди, традиційні знання, вироби мистецтва, усна народна творчість тощо). Займається дослідженнями цієї колективної народної культури така наука як етнографія (з грецької *ethnos* – народ, *graphe* – пишу, тобто народоопис) [44, с. 13].

Спеціальне систематичне вивчення певної місцевості в історичному, географічному і етнографічному аспектах можна знайти в древніх літописах та інших джерелах. Поряд з вивченням природних багатств, соціально-економічних факторів, географічних характеристик окремих регіонів тощо, досліджувались також умови життя, побут і діяльність людей, самобутня культура і народна творчість народностей, які населяли цю територію.

Починаючи з первісного ладу і впродовж багатьох віків люди облаштовували собі житло, освоювали виробництво різних речей, які задовольняли їхні життєво-побутові та естетичні потреби. Поступово удосконалювалися техніко-технологічні й художні засоби, формуючись

колективним досвідом, вони передавалися від покоління до покоління, перевірялися практикою і життям.

Вагомим заняттям давніх слов'ян поряд із землеробством та скотарством у VI-IX ст. стали такі ремесла, як деревообробництво, робота з металом, каменем, глиною, вовною тощо. Значного розквіту вони набули із становленням міст. Майстерність народного умільця в той час розглядалася як необхідна передумова створення прекрасного.

Високого ступеня розвитку досягли й художні ремесла у східних слов'ян. Художня обробка деревини та металу, кераміка, ткацтво, вишивка, робота з природними матеріалами – стали підґрунтям для розвитку самобутньої культури Київської Русі. Давньоруські народні умільці зберегли та примножили вікові традиції східнослов'янського народного мистецтва, засвоїли і творчо переосмислили найкращі здобутки світової культури. Про оригінальну й високохудожню культуру тієї епохи свідчать археологічні пам'ятки, повідомлення літописців, дорожні записи іноземних мандрівників [43].

Чимало пізнавальної інформації про життя народу, його побутування, певні традиції і звичаї можна почерпнути з літописів Київської Русі [32] та Галицько-Волинської держави [13].

Зростання міст, розвиток торговельного обміну призвів до того, що на основі домашніх ремесел у XI-XII ст. у Західній Європі поволі створюються й ширяться ремісничі цехи. На специфіці цехів, які виникали в Україні (цехова система тут поширилась у XIV-XV ст.), позначились конкретні історичні умови [2].

Промисловий розвиток XIX ст. ще більше загострив проблему існування художніх ремесел та промислів. З середини XIX ст. переважно безземельне й малоземельне селянство займалося виготовленням художніх виробів на продаж. Всупереч цьому в цей період спостерігається підвищений інтерес громадськості до народних художніх ремесел і промислів, потреба у збереженні традиційної культури українців, її популяризації школою та

сім'єю. Відродженню народних художніх ремесел та промислів України також сприяла поява різноманітних курсів, пересувних навчальних майстерень і спеціалізованих шкіл ткацтва, килимарства, гончарства, столярства, які займалися фаховою підготовкою кваліфікованих майстрів.

За ініціативою прогресивної інтелігенції та органів місцевого самоврядування – земств, у різних регіонах створювалися художньо-промислові школи. На межі XIX–XX ст. в Україні, мабуть, не було діяча культури, мистецтва, літератури і науки, який би стояв осторонь проблем освіти та виховання майбутньої генерації. Багатогранна за змістом, формою народна творчість стає могутнім джерелом поповнення ідей, засобів і прийомів навчання та виховання молоді.

Систематичні етнографічні дослідження українського народного мистецтва розпочалися в середині XIX ст. Серед відомих дослідників, які своєю діяльністю спричинилися до зародження етнографічної діяльності є Іван Франко, Олена Пчілка, Федір Вовк та ін. Дослідження ці велись по селах і губерніях, збирався унікальний на сьогодні етнографічний матеріал, велися описи зовнішнього вигляду будівель, виробів вжитку, їх форм, декору тощо. Фіксувались місця збору етнографічних взірців матеріальної культури, здійснювалось їх замальовування.

Така дослідницька діяльність відбувалась в спеціальних експедиціях, і проходила в польових умовах. Унікальні витвори декоративно-ужиткового мистецтва посідали значне місце у музейних зібраннях різного ґатунку, як у великих містах, так і в етнографічних куточках шкільних музеїв.

Представники демократичної думки в Україні Іван Франко, Іван Вагилевич, Яків Головацький, Маркіян Шашкевич, та ін. висунули концепцію виховання високоморальної й освіченої людини. На їхню думку основу виховання потрібно шукати в народній педагогіці, у житті народу, в його культурі та традиціях.

І. Франко проводив широку дослідницьку роботу з вивчення матеріально-духовної культури народів, що населяли Східні Карпати.

Зокрема, він цікавився станом і проблемами розвитку народних ремесел Бойківщини, сам здійснював описи бойківських хат кінця XIX ст., занотував й відомості про вітцівський дім [47].

Відомі діячі “Руської трійці” (М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький) стали ініціаторами й організаторами широкої народознавчої роботи у західному регіоні України. До збору і вивчення пам’яток матеріально-духовної культури, мови, фольклору було залучено чимало представників місцевої інтелігенції. Практикувались спеціальні народознавчі мандрівки за певною програмою на Галичину, Закарпаття, Буковину, під час яких особлива увага зверталась на вивчення виробничого, сімейного, громадського побуту народу, звичаїв, вірувань, традиційних ремесел, будівництва, одягу, їжі та ін. складових національної культури.

Я. Головацький, подорожуючи Карпатами, у своїх замітках правдиво розкривав життя і побут місцевого населення. Багату етнографічну інформацію містить його монографія про народний одяг Галичини і Закарпаття [16]. Вчений допоміг придбати комплекти народного одягу гуцулів, бойків, лемків, а також чимало декоративно-ужиткових виробів для етнографічної виставки (1867 р.).

Науковим вивченням Гуцульщини, Бойківщини займався І. Вагилевич. У своїй статті [10] він подає історію горян, описує їхній одяг, житло, їжу, заняття, характерні звичаї. Крізь пласти зібраного ним культурологічного матеріалу яскраво проступають й етнопедагогічні засади народних художніх ремесел.

Таким чином, окремі громадські діячі й педагоги XIX ст. розглядали художньо-трудова діяльність як основу виникнення і розвитку творчості, естетичного відображення навколишньої дійсності. Вони були непокитними оборонцями творчості народу та наголошували на його історичній самотності й важливому значенні у формуванні культурного потенціалу українців.

Зацікавлення народною творчістю серед передової інтелігенції сприяло розвитку краєзнавчої та культурно-освітньої роботи поміж українців, що й заклало фундамент для становлення музейної справи. У цей період видавали альбомів, які пропагували шедеври народної творчості.

Так, у Наддніпрянщині широку роботу проводять земства. Ними надруковано чимало етнографічних матеріалів, в яких описано народні традиції, культуру і побут населення Центральної і Східної України. Наприклад, у 1884-1885 рр. член статистичного бюро Полтавського земства, дослідник народного побуту, етнограф та історик В. Василенко на основі вивчення історії художніх промислів та ремесел в XVII-XVIII ст., зібраних статистичних даних, проведених етнографічних спостережень видав два етнографічні Випуски з додатками.

І. Франко зазначав, що на Галичині подібну роботу проводила “Стала комісія для промислових справ”. Завдяки старанням керівника бюро статистики при цій комісії Т. Рутовського були надруковані монографії про окремі галузі промисловості Галичини і Волині, зокрема, з історії розвитку та стану гутництва, мосяжництва, ткацтва і деревообробництва [45].

Своєрідні прикмети культури і побутування бойків були в полі зору науковців із різних галузей (історії, краєзнавства, мистецтва, етнографії, фольклору тощо), уже на початку XIX ст. Але через обставини політичного й економічного характеру ця етнографічна група тривалий час залишалась недостатньо вивченою.

У кінці XIX ст. Львів стає центром вивчення життя, побуту, духовної і речової культури українців. Тут у 1873 році засновано Наукове товариство імені Т. Шевченка (НТШ), навколо якого згуртувалась ціла плеяда визначних учених-гуманістів на чолі з Іваном Франком, Михайлом Грушевським, Володимиром Гнатюком, Михайлом Павликом, Володимиром Шухевичем, Михайлом Зубрицьким та ін.

В. Гнатюк розгорнув широку пошуково-збиральницьку і дослідницьку роботу, написавши ґрунтовні роботи з досліджень таких етнічних регіонів як

Гуцульщина, Поділля та ін. Так наприклад, будучи на Бойківщині, він здійснив опис садиб місцевих мешканців [15]. В. Кобільник у своїй науковій роботі [25] змістовно та інформативно висвітлив рід занять, домашній побут, посуд та вбрання, будівництво та домашню обстановку жителів с. Жукотин. Його праця містить цікаві замальовки. Вивчаючи життя і побут селянства на Гуцульщині М. Павлик, характеризує, зокрема, й стан освіти і культури [40]. Серйозні етнографічні матеріали та дослідженнями є в доробку й В. Шухевича, М. Зубрицького та ін.

У п'ятитомній монографії “Гуцульщина” В. Шухевич подає географічні, етнографічні, статистичні відомості про карпатських гуцулів, описує їхнє житло, одяг, побут, їжу, характеризує художні ремесла і промисли тощо. Дослідник збирає декоративно-ужиткові вироби, знаряддя праці, одяг для музеїв та господарсько-етнографічних виставок, які з успіхом проходять у Тернополі, Львові, Стрию, Відні, Коломиї [50].

Цікаві дані містять етнографічні розвідки М. Зубрицького. В його працях [21; 22] знаходимо інформацію про історію, економічний стан бойківського села того часу. Автор описує сімейний побут, громадську діяльність, матеріальну та духовну культуру бойків. Аналізуючи описане народне будівництво, одяг, традиції, звичаї, ми можемо скласти уявлення про поширені види художніх ремесел, особливості формотворення і орнаментального оздоблення побутових виробів.

Праці В. Охрімовича [38; 39] містять систематизований огляд народно-звичаєвих традицій, сімейного та громадського побуту українців, що населяють Східні Карпати. Автор описує матеріально-духовну культуру гірських бойків і лемків. У його статтях зустрічаються й педагогічні аспекти проблеми відродження і популяризації народних художніх ремесел в школах регіону.

Значну допомогу в збиранні фольклорно-етнографічного матеріалу надавали прогресивні вчителі та культурно-громадські діячі. Частково їхні записи були опубліковані І. Франком, В. Гнатюком, В. Шухевичем [3].

Наприкінці XIX ст. вивченням та популяризацією народних художніх ремесел займалися співробітник Львівського промислового музею Л. Вербицький [12], учитель з с. Яворів М. Колцуняк [27]. Педагог і громадський діяч Р. Закланський правдиво відтворив умови життя, охарактеризував різноманітні промисли гуцулів, їхній одяг, побут і житло [20].

Наукову цінність становлять також праці іноземних дослідників (польських – Ф. Буяка [53], О. Кольберга [54], І. Коперницького [55], І. Любича-Червінського [56], В. Поля [57], австрійського – Г. Бідермана [52]), що містять достовірні описи різних сторін матеріально-духовної культури народів, які населяли Східні Карпати.

Новий етап у дослідженні бойків пов'язаний із загальним піднесенням рівня етнографічної науки. На перший план виходить цільове дослідження за певною програмою і науковою методикою. Важливе значення надається етнографічним експедиціям. Так, В. Гнатюком відмічається, що така робота має завершуватися «обширною монографією, яка мала б не лише локальне значення, але могла б становити цінний вклад в українську етнографію» [15, с. 3].

Важливу роль у справі піднесення етнографічного дослідження бойків належить Іванові Франку. Він виступав проти поверхневого, емпірично-описового трактування явищ матеріальної і духовної культури народу. Особливу увагу І. Франко звертав на ряд характерних етнокультурних моментів сімейного і громадського побуту бойків, займався вивченням їх звичаєвого права, вказував на наявний тут багатий матеріал з народної медицини, наукову важливість збереженої великої кількості давніх колядок, коломийок та їхніх пам'яток народної, матеріальної і духовної культури.

Особлива ж заслуга І. Франка в тому, що він перший з етнографів загострив проблему дослідження народних промислів Бойківщини і вивчення тих явищ, які були причиною їхнього занепаду.

З ініціативи та за участю І. Франка, за дорученням НТШ у Львові й Товариства австрійської етнології у Відні в 1904 році була реалізована етнографічна експедиція Бойківщиною. Вона за кількістю фотографій (близько п'яти сотень), виробів народних промислів (з деревини, рогозу, соломи, з інших матеріалів, елементів одягу, оздоб, національного костюму) – не лише перевершила все, що досі було зроблено в цій галузі, але й, загалом, започаткувала систематичне дослідження матеріальної культури і типів цієї етнічної групи [46].

Збирання, зберігання, популяризацію народних промислів проводили товариства «Просвіта», «Педагогічне товариство», «Союз Українок».

Важлива роль у громадському, економічному та політичному житті в Галичині відіграв «Союз українок» [5; с. 37]. У 1923 році Союз реорганізував господарський відділ у незалежний жіночий кооператив «Українське народне мистецтво», завданням якого було сприяти розвитку народного мистецтва й кустарної промисловості, зокрема у бідних гірських районах. Кооператив створив ринок для занедбаного виробництва мистецьких виробів і цим зробив свій перший свідомий крок на шляху збереження традиційного мистецтва й пристосування його до сучасного стилю життя. З 1925 року Союз почав видавати ілюстративний місячник «Нова хата», де друкувалися зразки одягу, прикрашеного традиційною вишивкою, та інтер'єр сучасних будинків, прикрашених вишитими виробами, килимами, різьбленими предметами.

І. Франко значною мірою спричинився до активізації збирацької і дослідницької роботи на полі етнографії бойків, здійснення важливих заходів і появи відповідних праць та публікацій. З його допомогою були опубліковані праця про бойківське весілля О. Франко [48] та розвідки І. Кузіва [29] про родинне життя, побут і звичаї бойків.

Зберігання зразків народної творчості та їх системне вивчення було одним із провідних завдань товариства «Просвіта». Для здійснення своїх статутних цілей ця організація засновує і утримує народні музеї, бібліотеки, організовує народні, ремісничі та промислові школи, організовує курси для неграмотних та курси промислові, домашнього господарства, сприяє організації мандрівок, екскурсій з метою пізнання історії і культури, просвіти народу в Україні, організовує ярмарки, виставки, здійснює видавничу діяльність [35]. Так, наприклад, після свого утворення «Просвіта» дала початок ремісничому товариству «Побратим» та розпочала серію видань на допомогу господарю [26].

Не тільки представники громадськості, але й церковні діячі починають закликати збирати і створювати власні колекції народного вбрання, народних узорів, організовувати фахові школи, майстерні для навчання народним ремеслам. Популяризуючи народне мистецтво, українці, мабуть, підсвідомо намагалися зберегти свої традиції: село, хату в ідеалізованому варіанті. Вони вважали, що для виховання любові до всього рідного треба використовувати національні свята, родинні традиції.

Як зазначає Б. Ступарик, предметом особливої турботи Товариства «Рідна школа» було загальноосвітнє і фахове шкільництво. У систему Товариства входили гімназії, ліцеї, фахові і художньо-промислові школи, бурси, учительські семінарії [42].

Питання змісту і методики краєзнавчої роботи серед підростаючого покоління, використання краєзнавчого матеріалу з метою естетичного виховання дітей обговорювались на сторінках тогочасних краєзнавчих і педагогічних журналів та газет («Нова хата», «Учитель», «Журнал для батьків і наставників» тощо).

Тенденція до вивчення навколишнього середовища в школах у другій половині XIX ст. виявилась в активному використанні дидактичного принципу наочності в навчанні, що забезпечило введення в шкільну програму вивчення місцевого елемента, який дозволяв формувати уявлення

про різноманітні сторони життя рідного краю, доступних спостереженню і сприйняттю, вивченню і розумінню учнями.

Багато реалізовано у справі дослідження культурних скарбів рідного краю й членами етнографічного товариства «Бойківщина», які не лише збирали цікаві речі та опрацьовували зразки народної творчості, але й за підсумками роботи публікували наукові праці у часописі «Підкарпатська Русь».

Значним внеском у справу вивчення матеріальної та духовної культури Бойківщини після другої світової війни була організована у 1969р. Львівським музеєм етнографії та художнього промислу АН УРСР виставка «Матеріальна культура Бойківщини» [31].

Питання еволюції народного мистецтва в історичному аспекті розкриті науковцями в працях «Історія українського мистецтва» [24] та «Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва» [36].

Намагаючись заповнити прогалини в історико-етнографічному дослідженні населення Карпат, група авторів (А. Будзан, Р. Гарасимчук, Г. Горинь, Ю. Гошко, Р. Кирчів, К. Матейко, В. Свенціцька, Є. Сявак, Р. Чугай), продовжуючи реалізацію комплексної програми, наміченої Міжнародною комісією з вивчення культури населення Карпат і Балкан, видрукувала монографію «Бойківщина» [7]. Вченими було розкрито конкретні питання історії, матеріальної і духовної культури, побуту, розвитку народних промислів. Проте розглянутий у монографії матеріал вносить деякі зміни в уявлення про декоративне й образотворче народне мистецтво бойків. Їхня способи вишивання, декорування одягу, створення прикрас з бісеру, предметів побуту, манера виконання писанок тощо засвідчують існування серед населення даного регіону стійких і давніх художніх традицій. Хоча в своєму виразі ці традиції простіші, менш яскраві і зовнішньо ефективні, ніж, наприклад, у гуцулів, все ж вони відзначаються цікавими, своєрідними історико-культурними рисами, що збагачують скарбницю українського народного мистецтва неповторними елементами [7, с. 300].

В умовах розбудови української держави помітно зросла увага дослідників до питання традицій, їхньої ролі і місця у вихованні молоді. У фундаментальному дослідженні етнокультуролога В. Яніва стверджується, що завдяки глибокому відчуттю традицій, незважаючи на лихоліття, український народ не перетворився на етнографічну масу [51]. На думку М. Шлемкевича, «сильною людиною є людина закорінена в традиції» [49, с. 22].

1.2. Хата як елемент етнічної культури Бойківщини та методика її вивчення

Бойківщина – це етнорегіон України, що на сході межує з Гуцульщиною, на заході – з Польщею, частково займає Рожнятівський та Долинський райони Франківщини, Сколівський, Самбірський, Старосамбірський, Турківський, частково Стрийський, Дрогобицький райони Львівщини, Міжгірський, Воловецький, почасти Великоберезнянський райони Закарпаття області [7].

Народне житло бойків – це важлива галузь матеріальної культури українців, у якому відобразилися їх будівельні та художні традиції. Вони постійно розвивались, удосконалювались та передавались з покоління в покоління. У ньому сконцентровані різні види декоративного мистецтва та народної творчості, як то: деревообробництво, дереворізьба, виготовлення тканин та килимарство, гончарна справа й інші, які розвивались паралельно з розвитком народного житла, у якому відбувалася життєдіяльність людини, та були засобами його художнього оздоблення [6; 37].

Розвиток житла Бойківщини починається з однокамерного типу «хижа – кліть», внутрішнє обладнання якого відповідало традиціям українського народного будівництва. Такі однокамерні будівлі фіксуються на всій території розселення східних слов'ян не пізніше рубежу VIII-IX ст. (рис. 1.1).

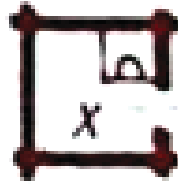

Рис. 1.1. «Хижа – кліть»

Дальшим розвитком плану житла було прибудовування до житлового приміщення холодних сіней, відомих у східних слов'ян з IX-XII ст. (рис. 1.2).

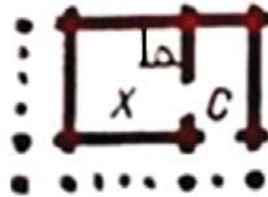

Рис. 1.2. «Хижа + сіни»

Такі житла відомі з середньовіччя на всій території Бойківщини, належали вони найбіднішим селянам. З архівних джерел відома двокамерна хата, зрубана з колод, під солом'яним дахом. У деяких районах (Сколівський, Тячівський, Хутський) вздовж будинку, а іноді і впоперек, біля житлової камери влаштовувались широкі піддашшя з призьбами та повністю чи частково відкриті галереї (рис. 1.2).

Найпоширенішими на Бойківщині у незв'язаних дворах з вільною забудовою є трикамерні житлові будинки, масово побутуючі у XIX – на початку XX ст. по всій Україні, що продовжували, як уже згадувалось, давньоруські традиції XII-XIII ст.

Переважаючими на всій Бойківщині є будинки типу «комора +хата+ сіни» як без галереї, так і з нею чи призьбами (рис. 1.3).

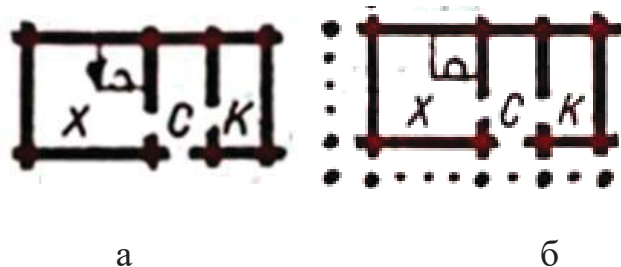

Рис. 1.3. «Комора +хата+ сіни» як без галереї (а), з нею (б)

У східній її частині зустрічаються також доми без галерей типу «хата+сіни+стайня» (рис. 1.4).

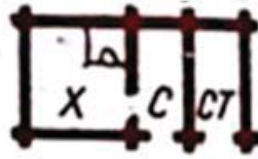

Рис. 1.4. «Хата+сіни+стайня»

Процес створення трьохкамерного житла відбувався як через добудовування третьої споруди, так й об'єднанням за допомогою сіней двох прибудов, іншими словами створення з однокамерної забудови трьохкамерного будинку.

Трикамерні доми типу «хата+сіни+хата» побутували у двох варіантах: з рівновеликими житловими камерами, часто одна холодна («дві хати через сіни» (рис. 1.5)) та з рівноцінними житловими камерами («хата на дві половини» (рис. 1.6)). У чистому вигляді без комор будинки були відомі тільки з кінця XIX – початку XX ст.

Рис. 1.5. «Дві хати через сіни»

Рис. 1.6. «Хата на дві половини»

Чотирикамерні будинки типу «комора + хата + сіни + стайня» є ніби перехідною ланкою між відкритими дворами з вільною забудовою та однорядними дворами. Ці будинки належали безземельним верствам селян і могли виступати як єдині у дворі (тоді такий двір слід відносити до однорядного) або в парі з окремо стоячою стодолюю. З хлівцем, чи без нього, утворюючи відкритий двір з вільною забудовою. Цей тип будинків всюди зустрічався на Бойківщині як без галерей, так із галереями чи призьбами біля чільної, крім стайні, або й причікової стіни.

Для Бойківщини характерні садиби відкритого типу, побутуючі на всій території України. У XIX – на початку XX ст. тут виділилось два типи забудови двору (місцеві назви «обора», «загорода»): переважаючий тип – однорядний, де всі будівлі знаходяться в одному прямому блоці під спільним дахом, і рідше побутуючий – відкритий двір з незв'язаними будівлями вільної забудови, де господарські споруди розташовували без виразної системи, під прямим кутом або паралельно до житлового будинку. Окремі садиби цих типів співіснували в усіх селах. Архівні і етнографічні дослідження дають змогу стверджувати, що майже всі житлові будинки шляхти, війтів, духовенства, а також заможних селян будували окремо від господарських будівель. Так на рис.1.7 зображено схематичний план війтівської садиби села Вербівка Старосамбірського району Львівської області датованої 1780 роком, де 1 – сіни, 2 – хата, 3 – світлиця, 4- ванькир (або бічна кімнатка), 5 – комора, 6 – стайня, 7– боїще, 8 – оборіг, 9 – ворота.

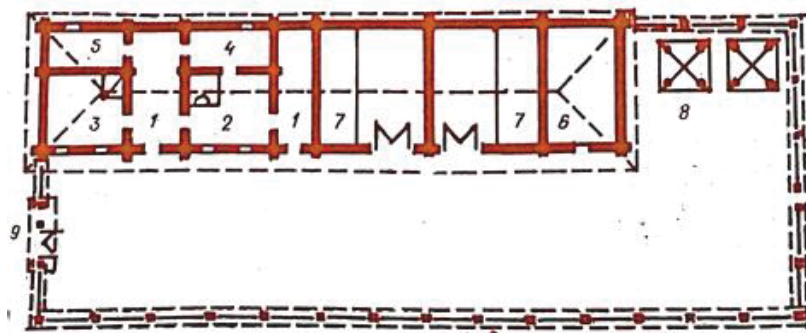

Рис.1.7. Війтівська садиба

У селі Вишків (Долинський р-н) зафіксовано побудування замкнутих дворів із периметральною забудовою житловими будівлями та господарчими спорудами, зрубними огорожами і воротами під двосхилими дашками і відкритими прямокутними дворами всередині. На рис. 1.8 представлено планування замкнутого двору, де 1 – сіни, 2 – хата-пекарня, 3 – світлиця, 4 – комора, 5 – хлів, 6 – тік, 7 – повітка (возівня), 8 – ворота.

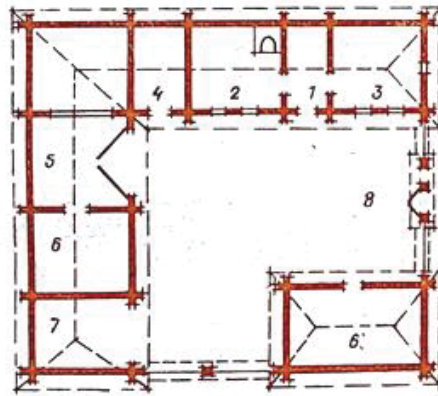

Рис. 1.8. Замкнутий двір

У селах на сході та у центрі бойківського регіону мають перевагу відкриті обійстя із вільною забудовою. Тут господарчі будівлі розміщені без якоїсь системи. Для західної частини характерні – “довгі хати”, тобто такі, у яких оселя і господарські прибудови об’єднувалися під загальною покрівлею (рис. 1.9). Суттєвою рисою “довгої хати” є боїще. Це господарська споруда у вигляді току для обмолоту зерна, яке розташовувалося між стайнею і коморою [9].

Рис. 1.9. «Довга хата»

Як відмічає С. Смолінський, для цього регіону притаманні будівлі зі зрубу (колод, брусів та плениць з ялиці) й пластин (дошок з смереки), зі

стрімким чотирисхилим, критим соломою дахом з розвиненим гребенем. Солом'яні покрівлі мали східчасту поверхню [19].

Із дерева зводили також школи, храми, виробничі будови, як то млин, кузня, шпихлір, пчолинок з солом'яними вуликами (кимаками) та ін. [14].

Житловий простір у хаті поділяли так, щоб усі кути та прилеглі зони використовувалися за певним призначенням. На рисунку 1.10 можна побачити приклад відтвореного традиційного інтер'єру із курною піччю. Дим із неї виходив через отвір у стелі (“вікно в повалі”) та прочинені двері, які завжди впирали, аби діти не вчаділи. Взимку знизу двері завішували веретою, щоб до хати не йшов холод. Відчиненими двері тримали доти, поки піч куріла [14, с. 23].

Рис. 1.10. Відтворений інтер'єру курної хати

Тут ми бачимо стіл-скриню із великою стільницею, яка оздоблена різьбленням. Довкола стін розташовані лавки. За пічкою розміщували дерев'яний лежак з товстих дощок, біля якого вішали колиску. Його застеляли житньою соломою на покривали тканим рядном або веретою. Подушки наповнювали гречаною або вівсяною половиною. Полиці для посуду (зазвичай дерев'яного) поміщали у кутку біля дверей. Глиняні горщики слугували для готування страв.

Із трьох сторін під стелею розміщувались так звані гряди – тесані бруси, вмонтовані у зруб хати, на яких сушили дрова, вудили м'ясо, димили цибулю та часник [23, с. 243].

Щоб освітити хату брали смерекові лучини, які запалювали на припічку, закріплюючи у шпарині печі. На межі XIX і XX ст. в освітленні хати таке свічадо підсилюється, а деінде й замінюється каганцем-сліпачком [18; 41].

Такі будівлі вирізнялися простотою і суворістю, які властиві бойківській народній архітектурі.

Перетворення димного житла у напівкурну хату посприяло привнесенню оздоблення у інтер'єр. Широко почали використовуватися орнаментовані тканини, коци, рушники, вишиті подушки. Стіл застеляють білим обрусом. У житловому приміщенні, представленому на рис. 1.11, уже наявний комин, який виводить дим на горище. Тепер стіни і стелю у хаті білять, що одразу привносить зміни у вигляд житла. Облаштування хати залишається традиційним – це застелений стіл, скриня з рушниками та одягом, лавки, мисник, дерев'яне ліжко. глинобитна підлога (рис. 1.12).

Рис. 1.12. Реконструкція інтер'єру напівкурної хати

Нині етнографи уділяють чимало уваги описуванню різноманітних речей та фіксуванню подій побутування народу та його культури. За останні два століття методика вивчення етнічної культури і побуту українського народу надзвичайно урізноманітнилась. Цілком зрозуміло, що у невеликому за обсягом матеріалі параграфу неможливо докладно розкрити всі тонкощі збирання, дослідження і роботи зі зразками матеріальної і духовної культури

бойків. Саме тому ми зупинимося лише на аналізі загальної методики та основних прийомів цього багатогранного комплексу етнографічної роботи.

Як зазначає О. Лахно, розпочинаючи дослідження діяльності етносу необхідно бути добре обізнаним із географічними умовами існування народу, кліматом, рослинним і тваринним світом, гідрографією, шляхами сполучення, рівнем урбанізації етнічного масиву загалом і району експедиції зокрема. Основними видами робіт під час збору етнографічних матеріалів є: опитування населення, особисті спостереження дослідника за господарськими процесами, фіксація речових етнографічних пам'яток [30].

Під час дослідження основних господарських *занять етносу* доцільно проводити спостереження, опитування населення, фотографування або замальовування знарядь праці, начиння, напівфабрикатів та готової продукції традиційного виробництва.

Досліджувати традиційну народну архітектуру, житло та господарські споруди потрібно під час маршрутних експедицій. Тут об'єкт вивчення є доступним й немає потреби перебувати довго на одному місці. Заразом такий метод за незначний період часу дає змогу передбачити обстеження значної кількості обраних предметів.

Розпочинати дослідження дому, господарських споруд потрібно із опрацювання комплексу забудов – складного, різноаспектного етнографічного явища. Щоб отримати ґрунтовну інформацію з цього питання потрібно використовувати такі види польової роботи як спілкування з мешканцями, описування житлових, господарчих споруд, здійснення їх замірів та виконання за ними креслень і планів, замальовок, копіювання деталей архітектури фото- та відеозйомка, анкетування й інше.

Особливості інтер'єру вказуються в описі або здійснюються засобами фото чи відеофіксації, а декорування будівлі занотовують графічно або окремо теж знімають.

Вивчення громадського існування народу повинно опиратися на ґрунтовних знаннях про традиційні суспільні взаємини у певному етнічному

середовищі та його станових групах. Ще одним вагомим чинником є пізнання господарської основи суспільних відносин.

Програма їх дослідження я містить такі основні позиції:

1. Вивчення норм поведінки та звичаїв громадського побуту, які пов'язані із виробничою сферою. Правила користування колективними земельними угіддями (випасами, лісами, ставками тощо). Організація різних форм громадської взаємодопомоги. Право на власність та володіння (приміром землею). Розподіл общинних земель, майна серед членів громади.

2. Ознайомлення зі звичаями та нормами життя громади, права та обов'язки її членів. Розподіл обов'язків під час громадської праці. Обрання виборних осіб до органів правління. Суспільна думка і важелі впливу громади.

3. Збір даних про громадські об'єднання в даному етнічному середовищі. Родинні групи і зв'язки між ними. Вікові групи. Професійні об'єднання. Стосунки між національними групами.

4. Аналіз стосунків між людьми в громаді. Сусідство та допомога один одному. Гостинність. Ставлення до жінок, дітей та людей поважного віку. Народна етика.

5. Дослідження загальних сходин та святкувань. Організація вечорниць, “кутків”, “гойдалок”, ігор тощо.

Найкращим способом вивчення громадського побутування і звичаєвості вважають очне дослідження. Остаточний успіх гарантований лише у випадку коли дослідник зможе бути своїм в громаді та викликатиме у тутешніх мешканців повну довіру. У такому разі дуже виростає важливість безпосередніх спостережень дослідника, а за відповідями респондентів можна звірити уже одержані відомості, визначаючи сферу побутування підмічених явищ. Під час опитування варто розкривати такі риси громадського життя: права і обов'язки вибраних осіб у громаді, розподілення громадських витрат, користування та володіння, право на власність. Фіксування системи ведення громадських зборів, а також суспільних робіт

потребує їх докладного описування, а цікаві факти отримують і під час масового анкетування. Для фіксації теперішніх звичаїв громади часто використовують відеозапис.

Дослідження сімейних стосунків потрібно розпочинати із встановлення складу, кількості членів у родинах. Для цього варто використовувати такі прийоми як особисте спостереження й опитування населення [30]. Важливо з'ясувати чим різняться родини (наприклад: за чисельністю, кількістю поколінь родини, етнічним складом тощо). Відомості про них можна теж дістати з анкетування та з офіційних документів.

Підсумовуючи, варто сказати, що культура бойків, усі її складові є визначальною формою історичного буття, поступу цивілізації, багатогранної життєдіяльності жителів цього регіону, наступності поколінь, передачі освітньо-виховного досвіду в різні періоди історичного розвитку – минулого, теперішнього і майбутнього.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ НАВЧАЛЬНОГО ПРИМІЩЕННЯ В ЕТНОСТИЛІ

2.1. Естетизація освітнього середовища, як важливий чинник виховання молоді

Майбутнє національної освіти України пов'язане з прилученням молоді до найвищих духовних цінностей, серед яких естетичні знання займають достойне місце. У пошуках відповіді на численні проблеми, що виникають в естетичній освіті й вихованні дітей та юнацтва, українські педагогічно-дослідники аргументовано зазначають, що через ефективне використання естетичних цінностей заклади освіти можуть досягти відчутних результатів у духовному формуванні особистості.

Нажаль, освітянські реалії сьогодення констатують, що у становленні духовної культури сучасника не відчувається реального впливу естетичних вартостей. Зазвичай увага педагогів зосереджена на вирішенні завдань передання молоді соціальних знань, наукової інформації тощо. Разом з тим не здобувається певний досвід у взаємодії майбутнього покоління з цінностями естетичної культури. Виникає запитання – чому освіта так непослідовно підходить до вирішення питань збагачення естетичного потенціалу особистості, що заважає сучасному педагогу вибудовувати освітній процес на інноваційній основі, пов'язаній з домінуванням естетичних вимог.

Відповідь на це питання ми знаходимо в тому, що педагог по суті не змінився, залишився тим, яким його сформувала попередня освітня практика. Він традиційно чекає розпоряджень і вказівок від методичних служб та органів управління освітою. Останні ж у свою чергу не відзначаються інноваційними діями – адже працювати за старими нормами значно простіше. У результаті – за останні роки освіта майже нічого не зробила для комфортного стану в освітньому закладі, що негативно позначилося на рівні

естетичної освіченості й вихованості молоді. Проблема її прилучення до світу прекрасного не набула пріоритетного значення, а залишилася на попередніх позиціях.

Вчені-дослідники характеризують естетизацію як певне «щастя», яке визначає продукування у студентів усталеного комфортабельного стану в умовах закладу освіти. Так, Л. Масол розглядає естетизацію як важливе положення їх життя та діяльності у закладі освіти [33], а Н. Миропольська визначає її як манеру функціонування закладу освіти та специфіку її освітнього середовища, в котрому взаємодіють люди та чинники ззовні [34].

Естетизацію С. Безклубенко трактує як освоєння особистості в довкіллі, в процесі та результаті котрого усе те, що було естетично байдужим або неприйнятним, кінець кінцем приймає певні естетичні якості або перемінює свій «знак» на протилежний, іншими словами «огидне стає прекрасним або – навпаки» [4, с. 46].

О. Кочкурова зазначає, що естетизація залучає «процеси ідеалізації, гармонізації, візуалізації, вона передбачає інтенсивне використання мистецтва, актуалізацію завдяки його засобам емоційно-енергетичних ресурсів людини» [28].

Великий тлумачний словник сучасної української мови містить таке визначення естетизації «надання чому-небудь гарної зовнішньої форми; ідеалізація чого-небудь» [11, с. 224]

Науковці О. Дем'янчук, А. Чихурський, О. Берлач підмічають, що естетизація це «процес і результат введення естетичного компонента в процес навчання і виховання з метою формування естетичної свідомості, естетичного світосприйняття, естетичних оцінок учасників освітнього процесу» [17, с. 23].

Створення комфортних умов для молоді у закладі вищої освіти залежить від віднайдення ними особистих творчих конфігурацій через впровадження у навчальні дисципліни, завдання для студентів тощо, методів пізнання, що існують у мистецтві.

Змінити існуючий стан у вирішенні даної проблеми можливо за умови, якщо освітяни усвідомлять необхідність рішучих дій у цьому напрямку. Необхідним є оновлення ставлення працівників ЗВО до питань естетичної підготовки молоді, збагачення її естетичної культури. Зміни у ставленні працівників освіти до проблем естетичного виховання мають супроводжуватися відповідними пошуками та інноваційними процесами. Серед можливих проявів педагогічних інновацій у даному питанні слід виділити такі, як: використання естетичних ідей при розробці теоретичної моделі освітнього процесу, розкриття потенціалу занять, побудованих з урахуванням закономірностей і вимог естетики.

Серед проблем, які заслуговують сьогодні на педагогічну увагу та інноваційний пошук можна виділити, наступні:

- використання знань з естетики на заняттях та гуртках;
- естетичне оформлення інтер'єру приміщень освітнього закладу та його вплив на студентів;
- естетичний зміст занять з художньо-трудової діяльності;
- підготовка майбутніх вчителів до використання етноестетичних цінностей у повсякденному житті;
- характеристика змісту художньо-літературних творів з позицій естетики;
- уживання естетичних знань на заняттях з художньої культури.

Визначальне місце в інноваційній діяльності педагога може зайняти розробка методичної системи, що забезпечує ефективне використання естетичних знань у процесі навчання у ЗВО. Всі складові компоненти педагогічної конструкції мають бути узгоджені і відповідати основним естетичним принципам і нормам.

На прикладі сучасної освітянської практики не важко переконатися, що шлях до цінностей духовної культури особистість прокладає часом з суттєвими перешкодами. Останні виникають тому, що не відпрацьована належна методика роботи з учнями, бо традиційна має переважно

репродуктивний характер і орієнтує особистість на засвоєння і дотримання певних норм навчальної праці.

Особистість з її широкими можливостями сприймання, осмислення, творення прекрасного часом обмежують суто інтелектуальними способами навчальної роботи, рідко стимулюють емоційно-чуттєву активність, не розвивають креативні можливості. Заняття за своєю структурою, етапністю, методичними рішеннями переважно стандартизовані, підкорені певному шаблону методичних класифікацій. В таких умовах вчитель не спроможний визначити той шлях, яким він поведе своїх вихованців у світ високих людських почуттів, думок та творчості. Отже, потрібні суттєві зміни в психології вчителя, його орієнтації на прийняття самостійних педагогічних рішень, а також в системі методичного забезпечення навчальної та виховної діяльності.

На жаль, в сучасній методиці викладання діалогічна взаємодія ще не отримали достатнього обґрунтування. Потрібні цілеспрямовані зусилля педагогів-дослідників щодо розробки методичної основи навчальних занять, які передбачають врахування таких естетичних показників, як виразність навчальної роботи, співвіднесеність і послідовність. Естетичні вимоги передбачають посилення уваги до індивідуальних аспектів цього процесу, відхід від уніфікованих і узагальнених напрямів роботи.

Усвідомлюючи методичні аспекти освітньої взаємодії зі студентами з врахуванням естетичних підходів, доцільно виділити такі напрямки інновацій:

- навчально-пізнавальний діалог на заняттях;
- направленість освітнього процесу на естетичні основи;
- вимоги до діяльності викладача та студентів з позицій естетики;
- зважання на естетичні закономірності педагогом при організації та реалізації освітнього процесу;
- обрання вдалих шляхів естетичної взаємодії викладача з молоддю;

– систематизація методів, форм і засобів з врахуванням естетичних ознак.

Підсумовуючи, варто зазначити, що естетика в освітньому процесі формує прийдешнє України. А такі категорії як «прекрасне», «гармонійне» «піднесене» свідчать про спрямованість на духовні цінності цієї взаємодії педагогів та майбутнього покоління.

Саме тут педагогу варто послуговуватися інноваціями для успішного обміну досвідом зі студентською молоддю щодо сприйняття, оцінювання та продукування прекрасного в повсякденному житті та мистецтві.

Естетизація освітнього простору – це процес створення привабливого, гармонійного та затишного середовища для навчання та розвитку. Цей підхід передбачає використання естетичних принципів у дизайні та оформленні навчальних приміщень, щоб стимулювати творчість, концентрацію та комфорт здобувачів освіти та викладачів. Це також важливий елемент створення сприятливого та продуктивного навчального середовища, яке сприяє розвитку та самовираженню учасників освітнього процесу.

Ми погоджуємося з думкою, О.Бойко про те, що нині естетизація освітнього простору відбувається через засоби естетичної дії, такі як матеріальна та духовна дійсність, предмети й явища, що спроможні породити відповідний естетичний, емоційний, інтелектуальний відгос [8, с. 31].

А тому одним із важливих напрямків, насамперед, вважаємо створення відповідного естетично оформленого приміщення світлиці-майстерні, де студенти матимуть змогу не лише навчатися, але й пізнавати багать цікавого для себе, виконувати різноманітні завдання, реалізувати творчі проєкти, долучатися до збору та збереження автентичних зразків народного мистецтва, проведення майстер-класів тощо, занурюючись у світ прекрасного.

2.2. Проектування інтер'єру навчального приміщення за допомогою сучасних комп'ютерних програм

Естетика має відображатися насамперед у формуванні інтер'єру світлиці-майстрені. Інтер'єром – називають внутрішній вигляд приміщення в цілому або елементів, що його утворюють.

Слово «інтер'єр» в перекладі з французької мови означає внутрішність. Інтер'єр являє важливу складову частину архітектурної споруди і сильно впливає на людину. Він впливає на психологічний стан, формує естетичний смак, організовує поведінку людини.

Художнє оформлення, або як говорять архітектори – розв'язання інтер'єру – передбачає єдність його функціональної та естетичної ролі. Крім того, розв'язання інтер'єру завжди тісно пов'язане з розвитком технічної думки, економічними можливостями, естетичними вимогами часу та іншими факторами.

Архітектура та декорації інтер'єру можуть містити елементи настінного розпису, фрагменти мозаїки та вітражів, скульптурні рішення, зразки народної творчості, структурні композиції й ін. Художнє оформлення інтер'єру навчального приміщення складають теж різні види унаочнення, як то стенди, виставкові вітрини, афіші, гасла тощо.

Розвиток сучасних технологій дають нам змогу самовиразитися, заявити про себе, створюючи власні творчі проекти. Так, наприклад, для проектування інтер'єрів різноманітних приміщень можна скористатися комп'ютерними програми, які спрощують роботу та дозволяють максимально продумано та точно розпланувати увесь процес створення відповідних продуктів.

На сьогоднішній час дуже актуальним є використання в роботі 2D та 3D комп'ютерної графіки. В ідеалі можна поєднувати одне з іншим, але існують відмінності у роботі з ними та їх призначенням.

Так, 2D-графіка (або двовірна) працює із зображенням, яке повстає у двох вимірах та має два параметри – широту та висоту, а тому таке моделювання ще іменують плоским [1].

За допомогою двовірної графіки можна виконати максимально точні креслення та в подальшому за ними розробити об'ємну візуалізацію для максимально реалістичного вигляду. Ще 2D графіка набагато простіша і функціональніша, ніж класичне креслення, за допомогою неї можна вирахувати точні розміри, розробити будову, кріплення та інші технічні деталі виробів.

Споміж найпопулярніших програм двовірної графіки виділяють наступні: Компас-3D, AutoCad, CorelDraw Technical Suite, LibreCad, NanoCad, VariCad, A9CAD, Graphite.

3D (або тривимірна) графіка постає у трьох вимірах і володіє характерним параметром – глибиною. Назва свідчить про те, що таке зображення є об'ємним [1]. 3D моделювання дає право максимально точно та реалістично глянути як буде виглядати виріб в кінцевому результаті.

Ці два метода графіки дозволяє технічно все спланувати, створити композицію виробу, підібрати його кольорову гамму, текстуру, фактуру та матеріали для виготовлення.

Серед тримірних програм найбільш уживаними є Autodesk 3D Max, SketchUp, Unreal Engine, Blender, ZBrush, Lumion, SideFX Houdini, Marvelous Designer.

Розглянемо приклади проєктування приміщення майстерні-світлиці та елементів її наповнення у програмах двовірної та тримірної графіки.

1. Етапи створення макету навчального приміщення в програмі 3D Max

Крок 1.

Відкриваємо програму. Заходимо в панель створення фігур та обираємо вкладку «standard primitives» («стандартні примітиви»), тобто стандартні фігури (рис. 2.1).

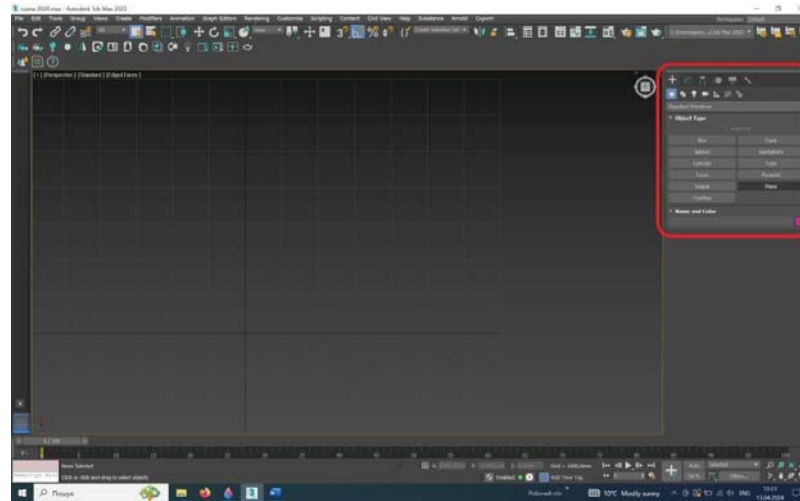

Рис. 2.1. Вибір стандартних фігур в меню програми

У вкладці «Object plane»(тип об'єкту) обираємо «plane» (площина). Цей етап відображений на рис. 2.2.

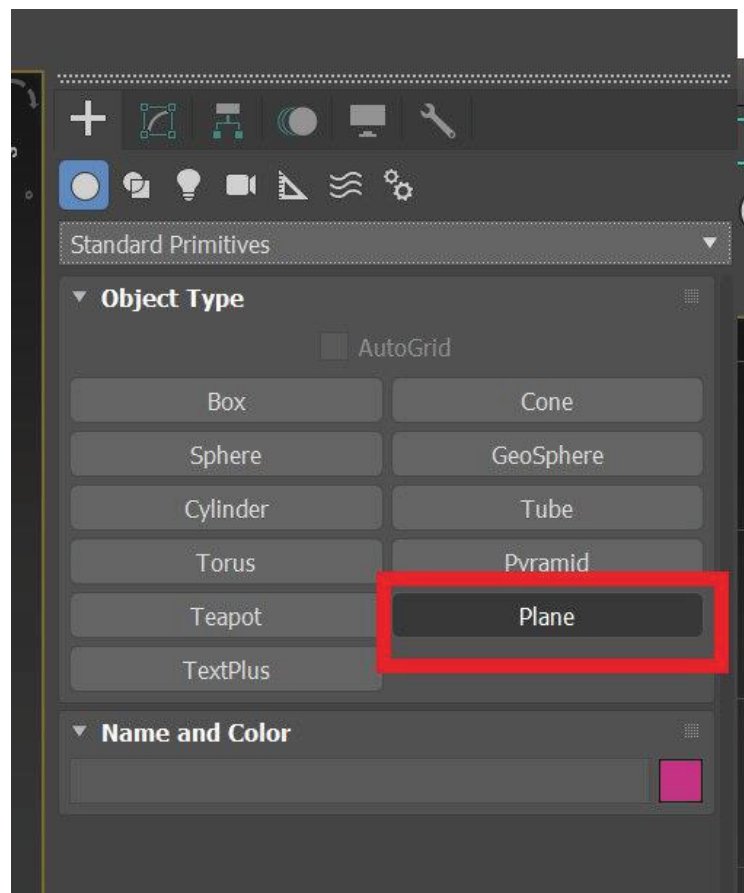

Рис. 2.2. Вибір типу об'єкта «площина»

Крок 2.

У параметрах фігури вводимо потрібні нам значення (рис. 2.3).

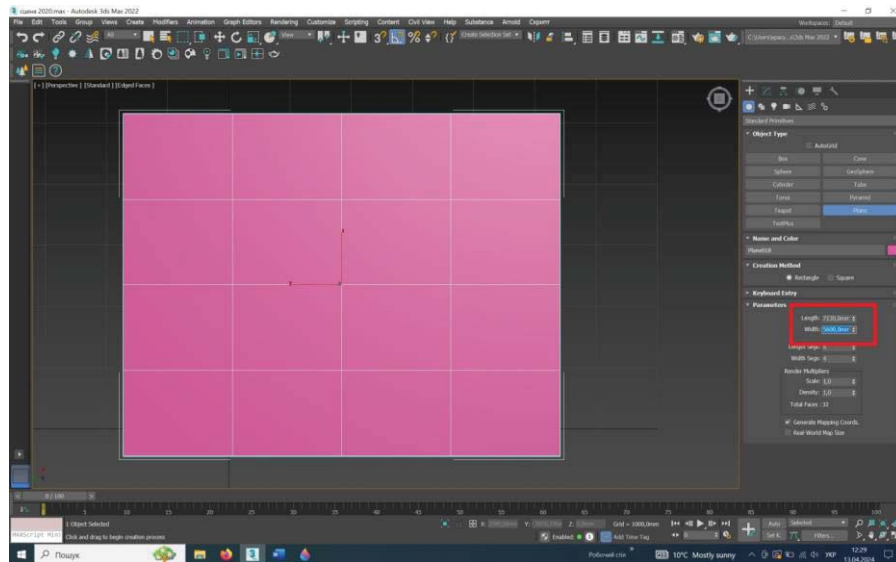

Рис. 2.3. Внесення параметрів площини

Крок 3.

Створюємо стіни за допомогою фігури «box» (коробка). Заходимо в вкладку «standard primitives», обираємо потрібну нам фігуру, задаємо параметри довжини, ширини та висоти. Копіюємо отриману фігуру за допомогою затиснутої клавіші shift та лівої кнопки мишки. Утворені дві фігури підставляємо до фігури plane (рис. 2.4).

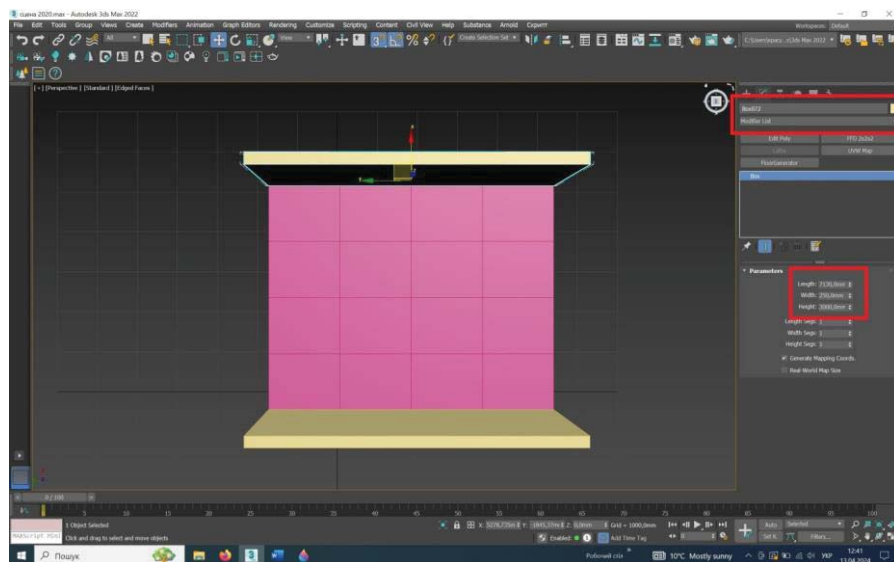

Рис. 2.4. Макетування стін кімнати

Крок 4.

За таким принципом створюємо й дві інші стінки і приєднуємо їх до вже утворених фігур (рис. 2.5).

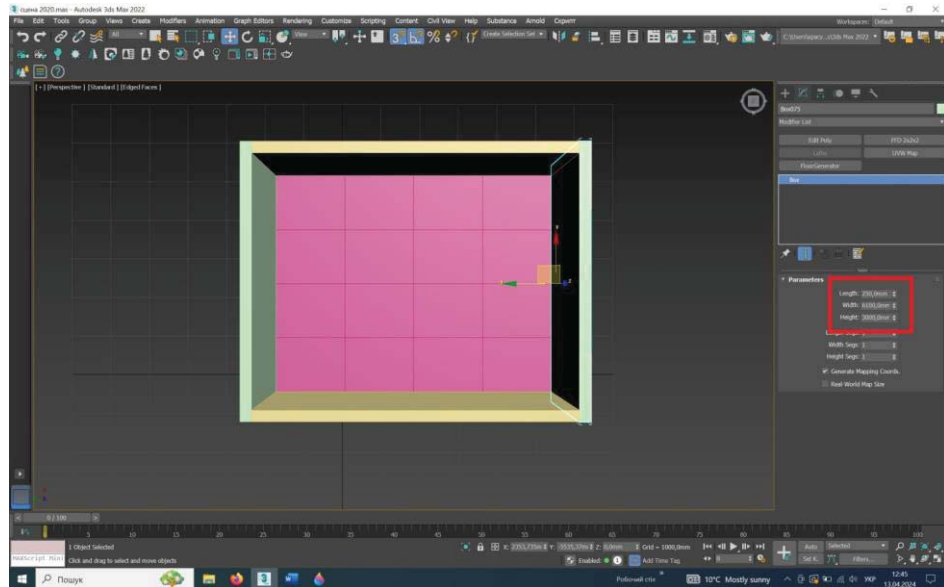

Рис. 2.5. Компонування стін приміщення

У результаті ми отримали макет стін і підлоги без отворів (рис. 2.6).

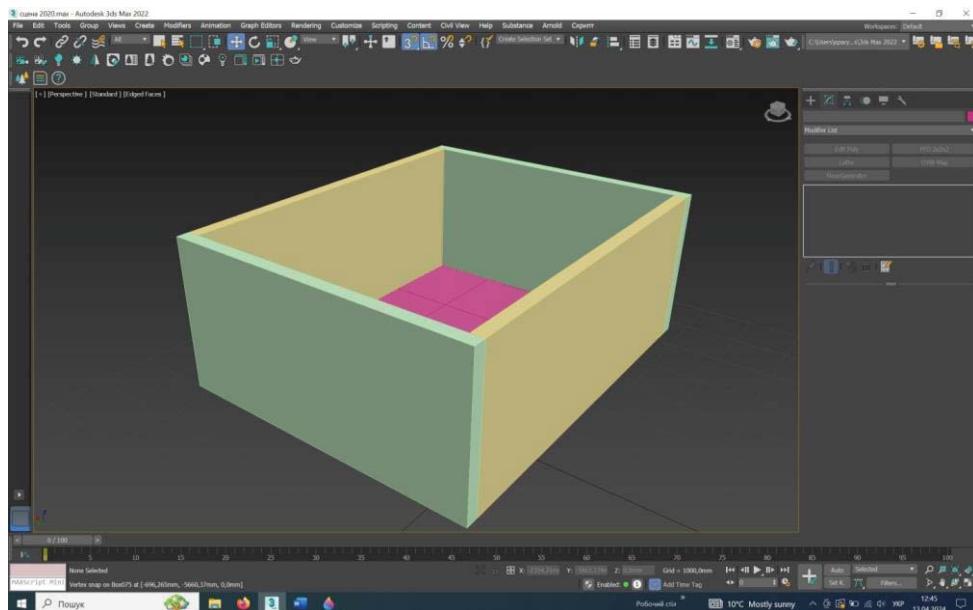

Рис. 2.6. Макет підлоги та стін без дверей

Крок 5.

Створюємо фігуру box за параметрами вхідних дверей. Товщину боксу робимо більшою за товщину стіни, щоб в майбутньому вирізати отвір для дверей (рис. 2.7).

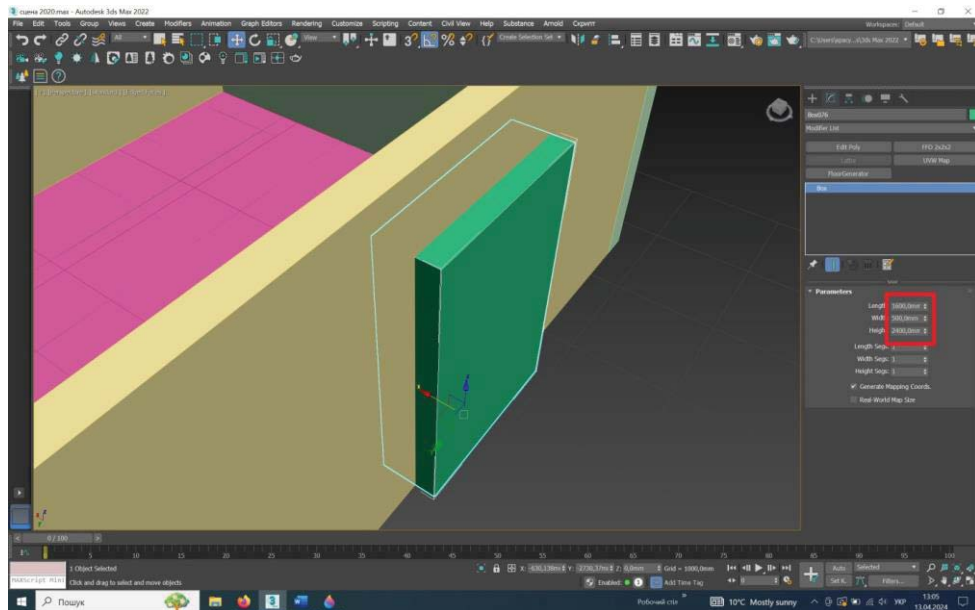

Рис. 2.7. Створення входних дверей

Крок 6.

Ті самі дії виконуємо щоб створити отвори для вікон. Створюємо бокси за параметрами вікон (рис. 2.8).

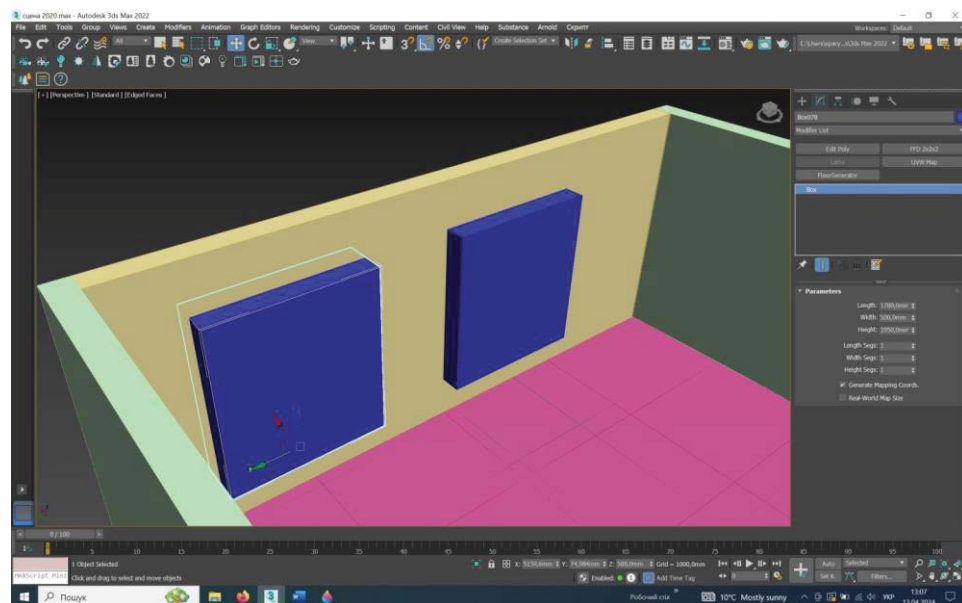

Рис. 2.8. Проектування вікон

Крок 6.1.

Щоб з точністю розмістити за розмірами наші майбутні вирізи під вікна для початку ставимо необхідний нам бокс в крайню точку підлоги (рис. 2.9).

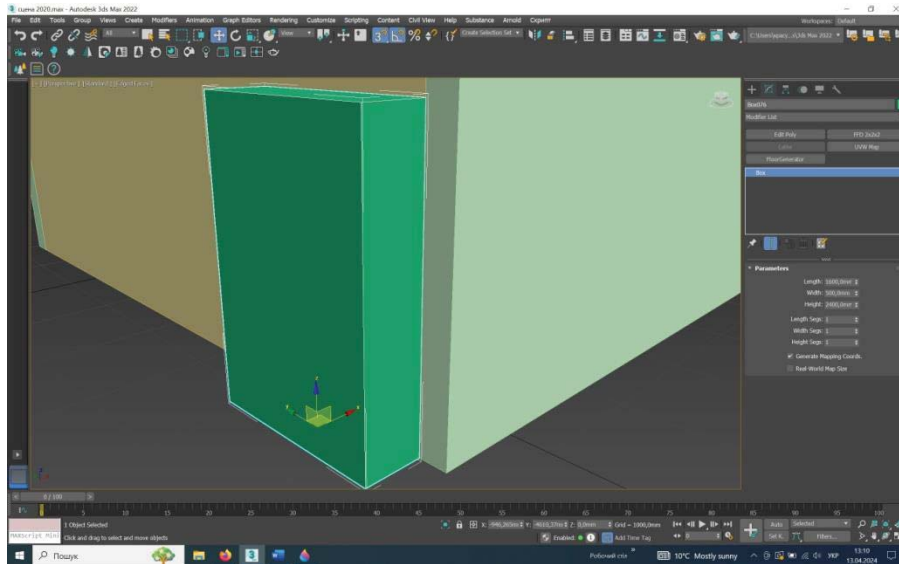

Рис. 2.9. Розміщення вирізу під вікна в крайню точку підлоги

Крок 6.2.

Натискаємо праву кнопку мишки. У висвітленому вікні находимо функцію «move» (рухати) і натискаємо на маленький квадратик в кінці строки (рис. 2.10).

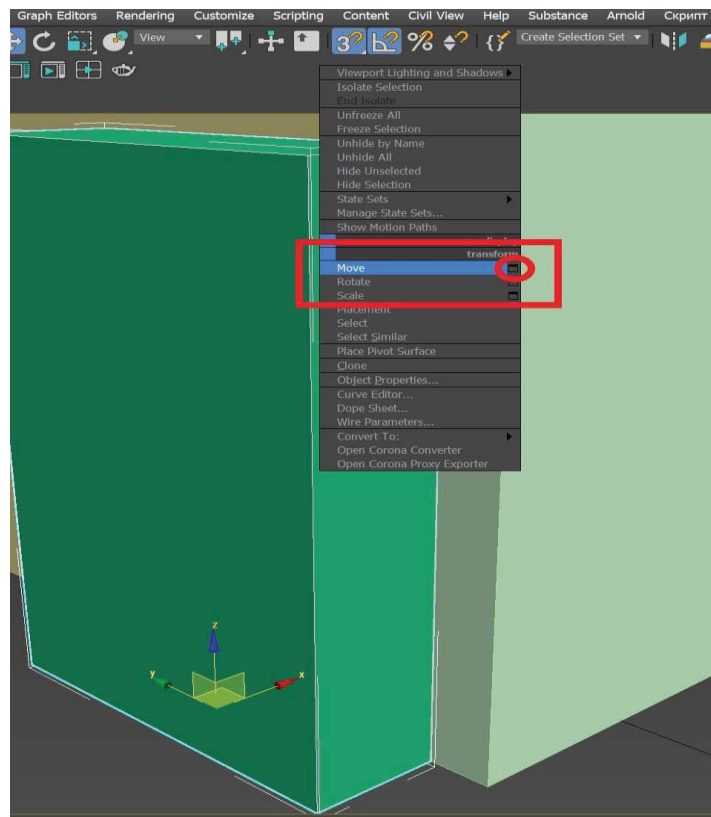

Рис. 2.10. Вибір функції «рухати»

Крок 6.3

У відділі потрібної нам осі (x, y, z) обираємо вікно і заносимо необхідне нам значення. В даному випадку ми вводимо по осі «y» 1800 мм (рис. 2.11) і натискаємо enter (ввести).

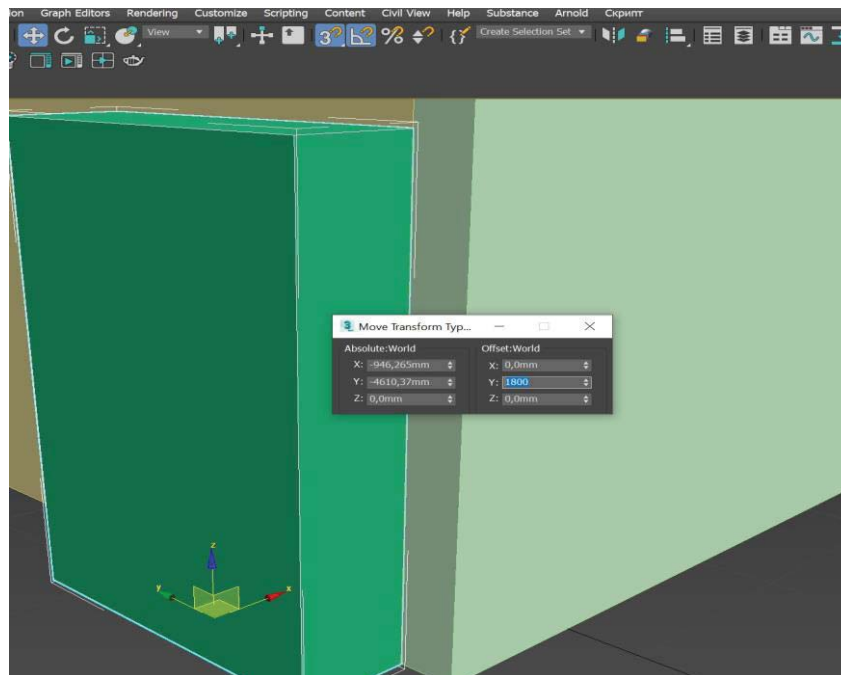

Рис. 2.11. Введення параметрів по осі «y»

Таким чином наш бокс став у потрібну нам точку (рис. 2.12).

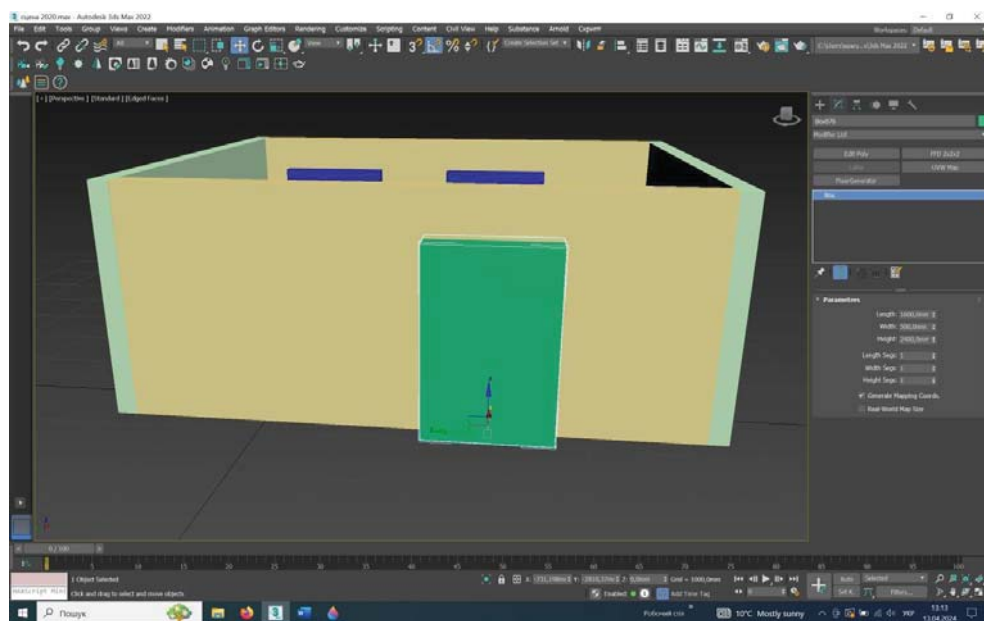

Рис. 2.12. Переміщення вікна по горизонталі

Все те ж саме повторюємо з іншими боксами під вікна. Потім їх розміщуємо в стіну.

Крок 7.

Створення отворів. Заходимо в панель створення фігур і обираємо вкладку «compound objects» (скомпоновані об'єкти) (рис. 2.13).

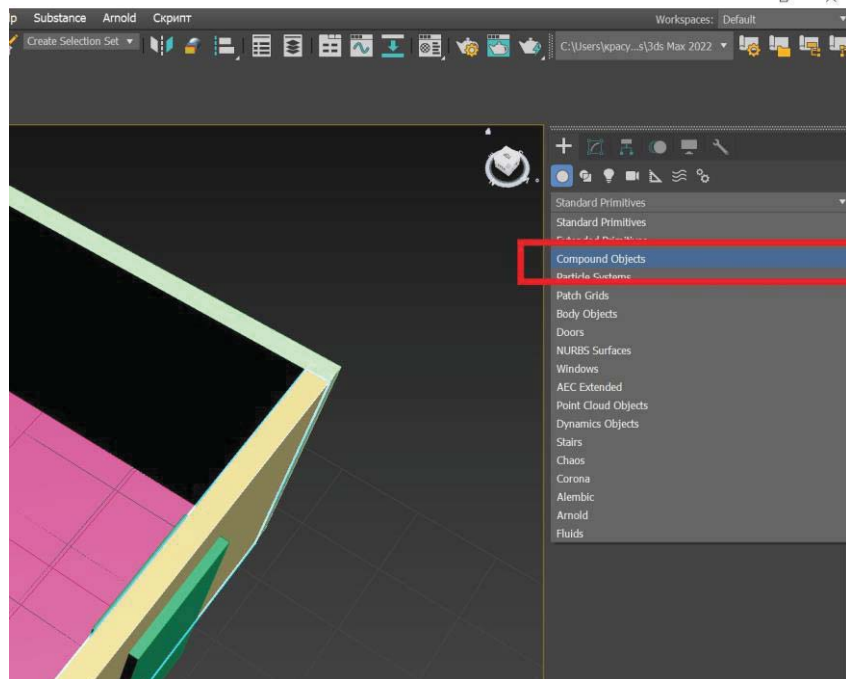

Рис. 2.13. Вибір вкладки «compound objects»

Крок 8.

Обираємо функцію «ProBoolean» (врізання) і внизу натискаємо кнопку Start Picking (почати збирання) (рис. 2.14).

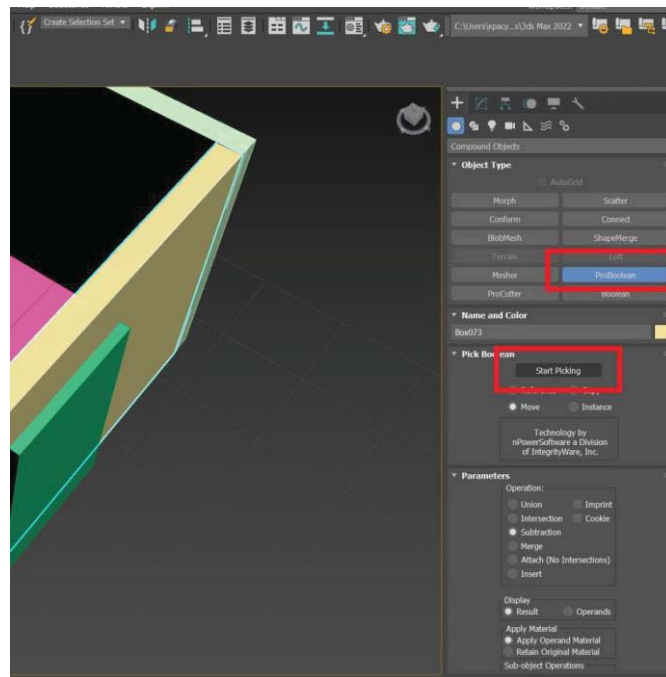

Рис. 2.14. Обрання функцій для врізання дверей

Крок 9.

Обираємо фігури, які будуть врізатися в стіну (рис. 2.15).

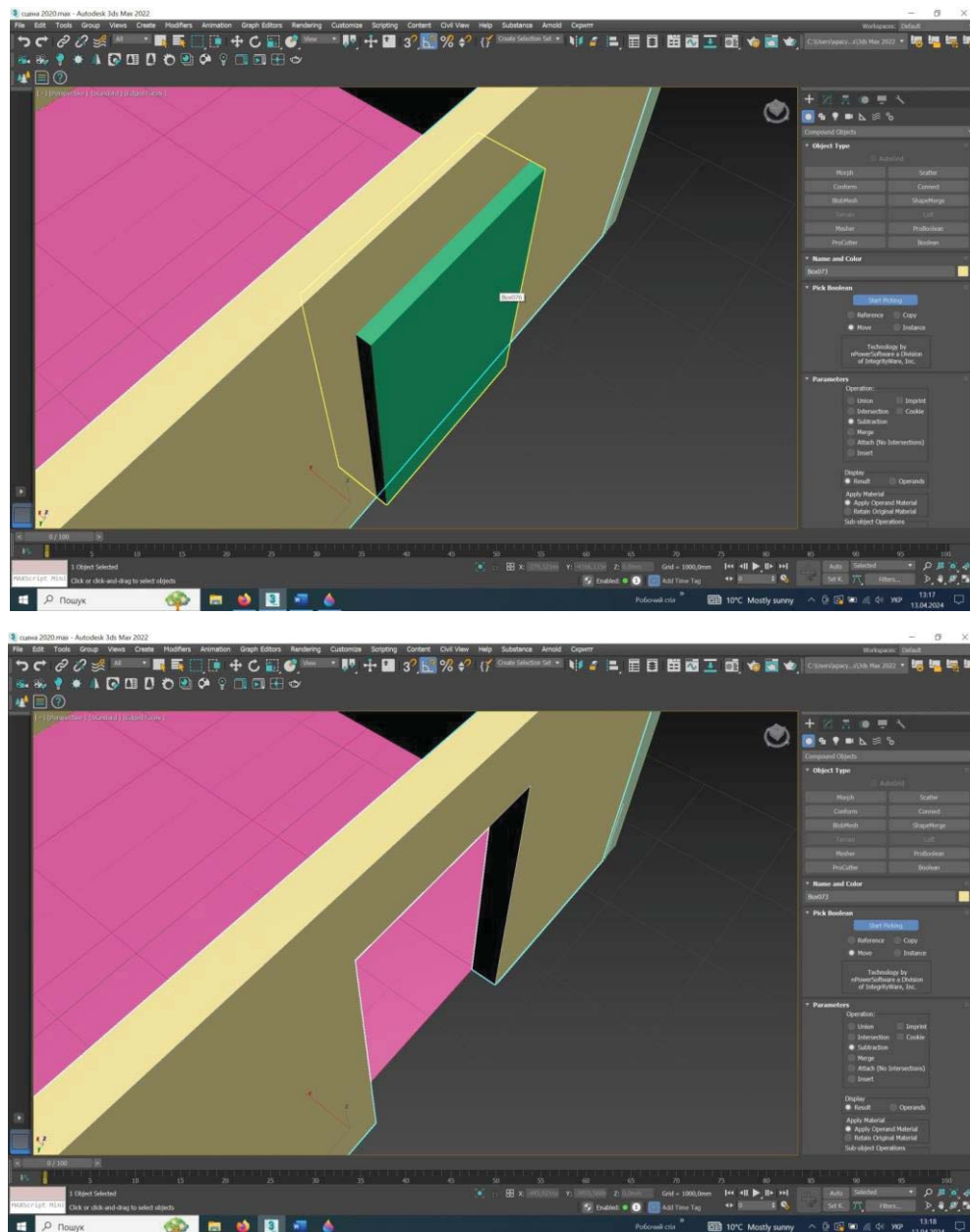

Рис. 2.15. Процедура врізання дверей

Закінчуємо нашу аудиторію добавляючи вікна, двері, та матеріали способами які були вказані в попередніх кроках.

2. Проектування скрині в AutoCad

Вигляд спереду.

Крок 1.

За заданими параметрам створюємо прямокутник шириною 900мм та висотою 420мм за допомогою лінії в лівому верхньому кутку (рис. 2.16).

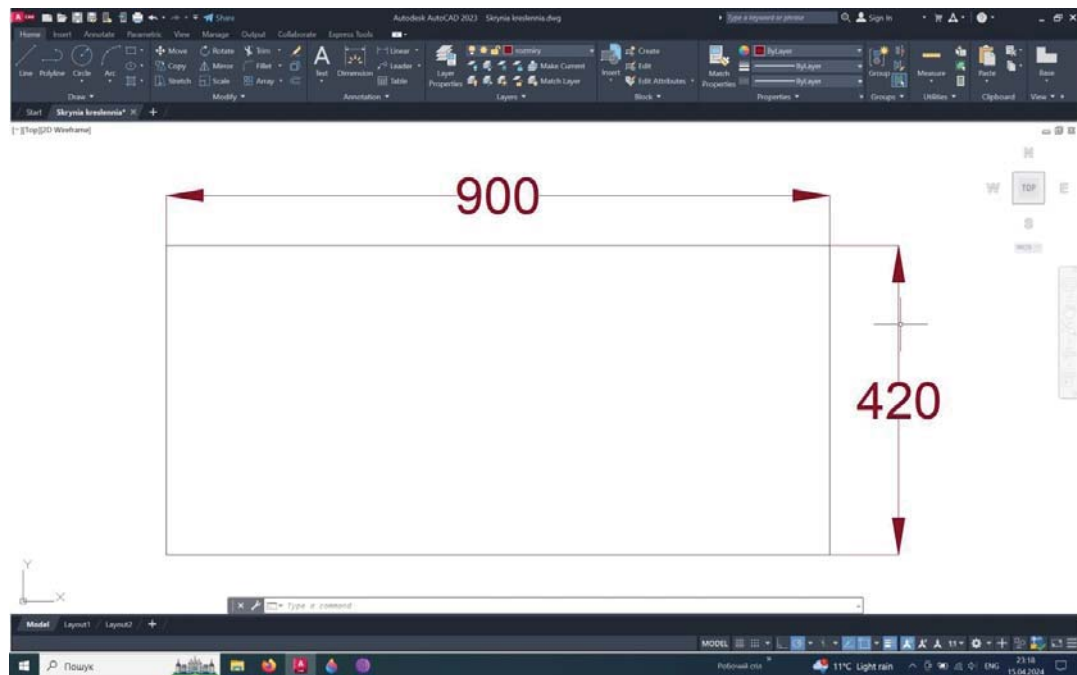

Рис. 2.16. Створення прямокутника

Крок 2.

Ділимо прямокутник на три частини по ширині: верхня і нижня величиною по 180мм (рис. 2.17).

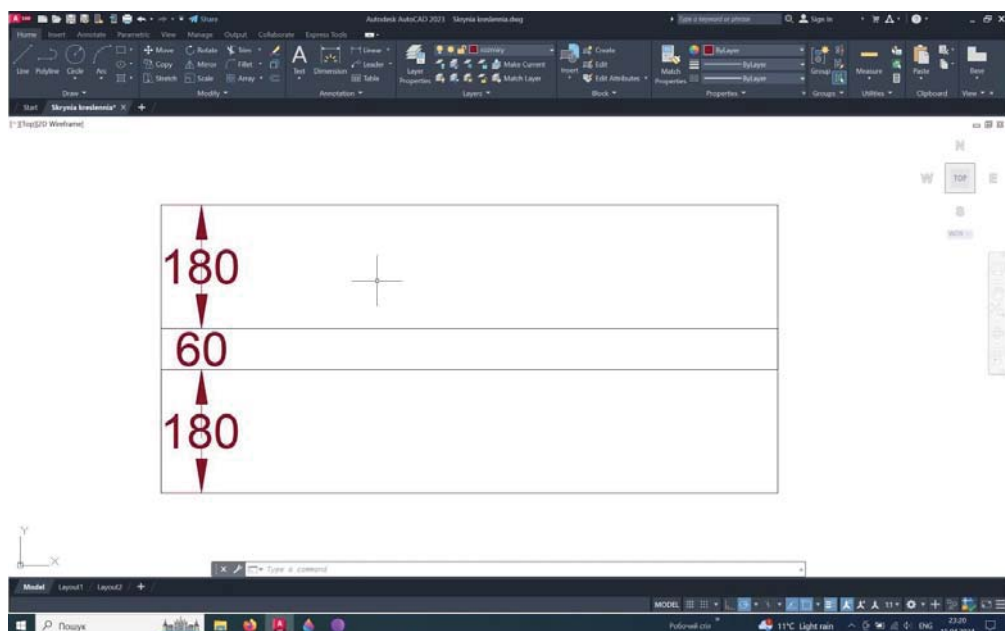

Рис. 2.16. Поділ прямокутника по ширині

Крок 3.

Ділимо прямокутник на шість рівних частин по довжині, кожна з яких має величину 150 мм (рис. 2.18).

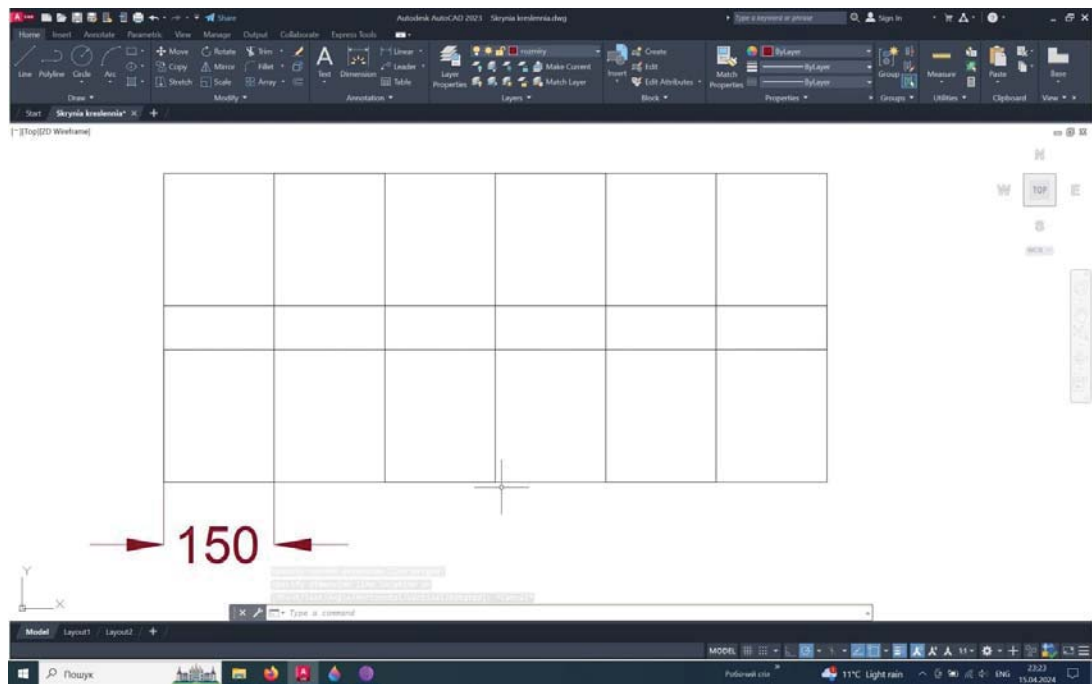

Рис. 2.18. Поділ прямокутника по довжині

Крок 4.

За допомогою інструмента «полілінія» проєктуємо ніжку скрині (рис. 2.19).

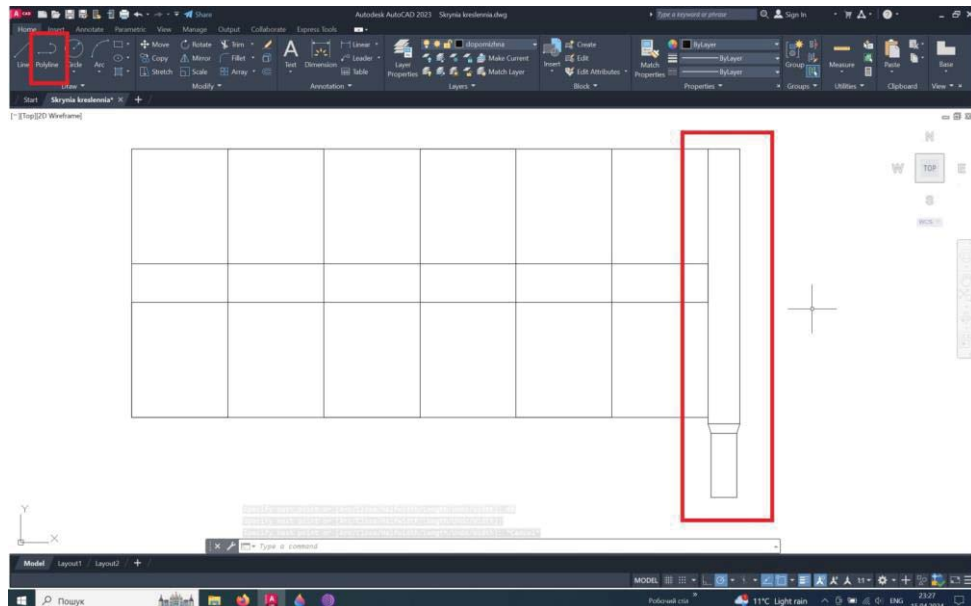

Рис. 2.19. Проєктування ніжки скрині

Крок 5.

За допомогою інструмента «копіювати» копіюємо та вставляємо другу ніжку на протилежній стороні скрині (рис. 2.20).

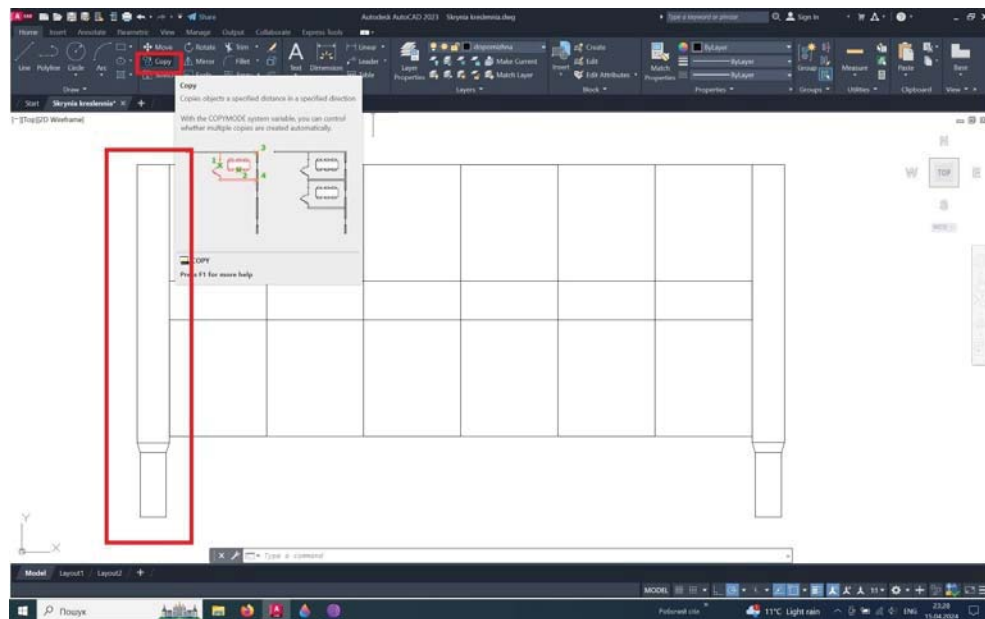

Рис. 2.20. Проектування другої ніжки скрині

Крок 6.

За допомогою вище перелічених інструментів проектуємо кришку скрині. Можемо навести розміри для перевірки точності (рис. 2.21).

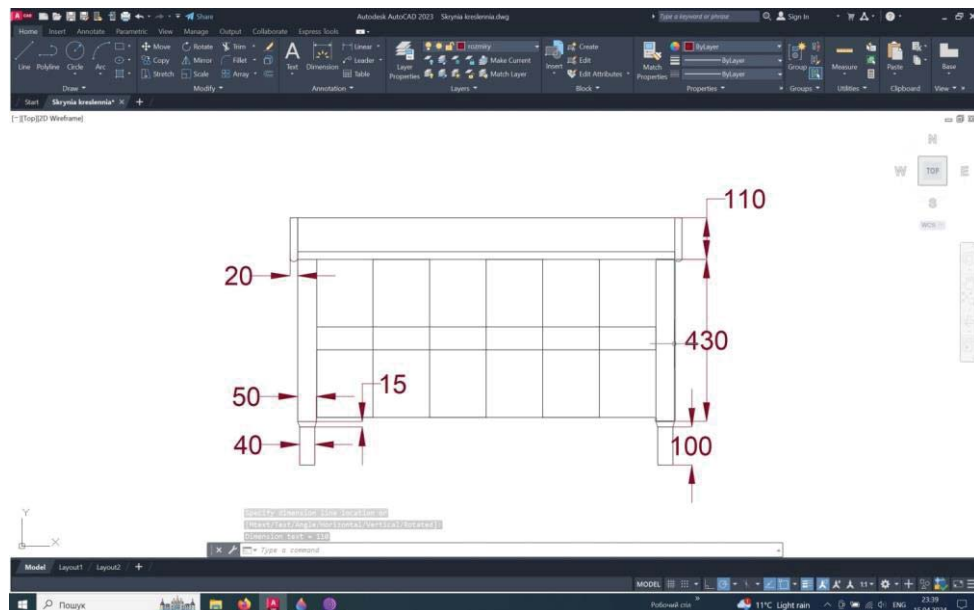

Рис. 2.21. Проектування кришки скрині

Крок 7.

Проектуємо візерунок узор для скрині.

Крок 7.1

За допомогою інструмента «коло» створюємо коло радіусом 60мм (рис. 2.22).

Крок 7.2

Ділимо коло на три рівні частини по 120 градусів (рис. 2.22).

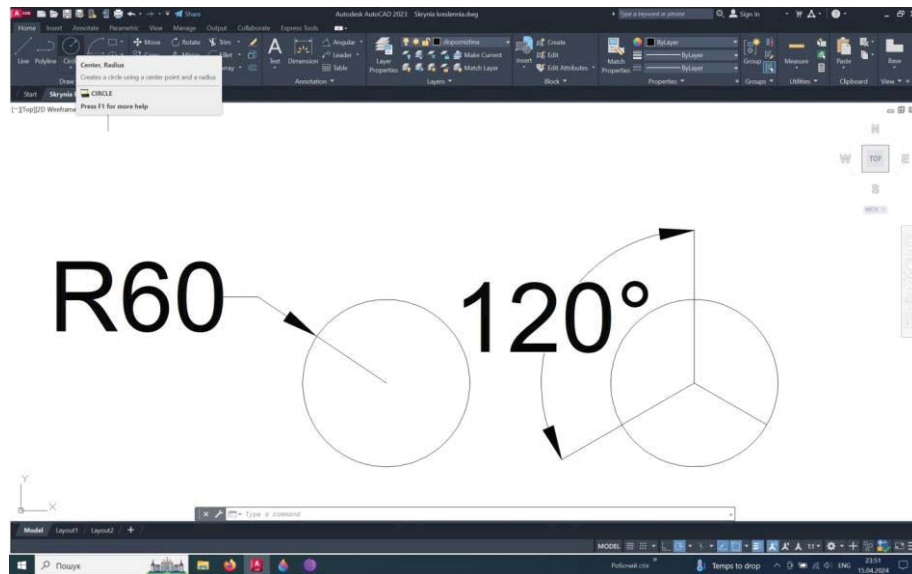

Рис. 2.22. Створення кола і поділ його на 3 рівні частини

Крок 7.3

Тепер кожну з частин кола ділимо ще пополам.

Крок 7.4

За допомогою інструмента «арка» креслимо напівдуги на кожній частині поділеного кола.

Крок 7.5

За допомогою інструмента «віддзеркалення» створюємо інші половинки нашого візерунку.

Крок 7.6

Видаляємо зайві додаткові лінії і повертаємо наш узор під потрібним нам кутом за допомогою інструмента «поворот».

Кроки 7.3-7.6 відображено на рис. 2.23.

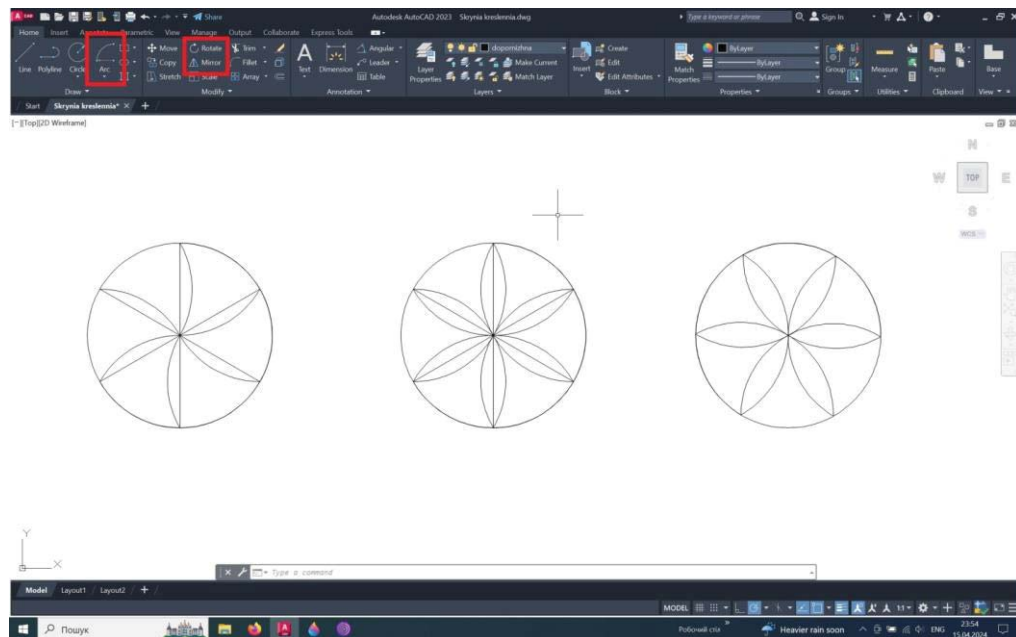

Рис. 2.23. Створення мотиву візерунка

Крок 7.7

За допомогою інструментів «лінія» та «коло» створюємо інший мотив візерунка з простих геометричних фігур (рис.2.24)

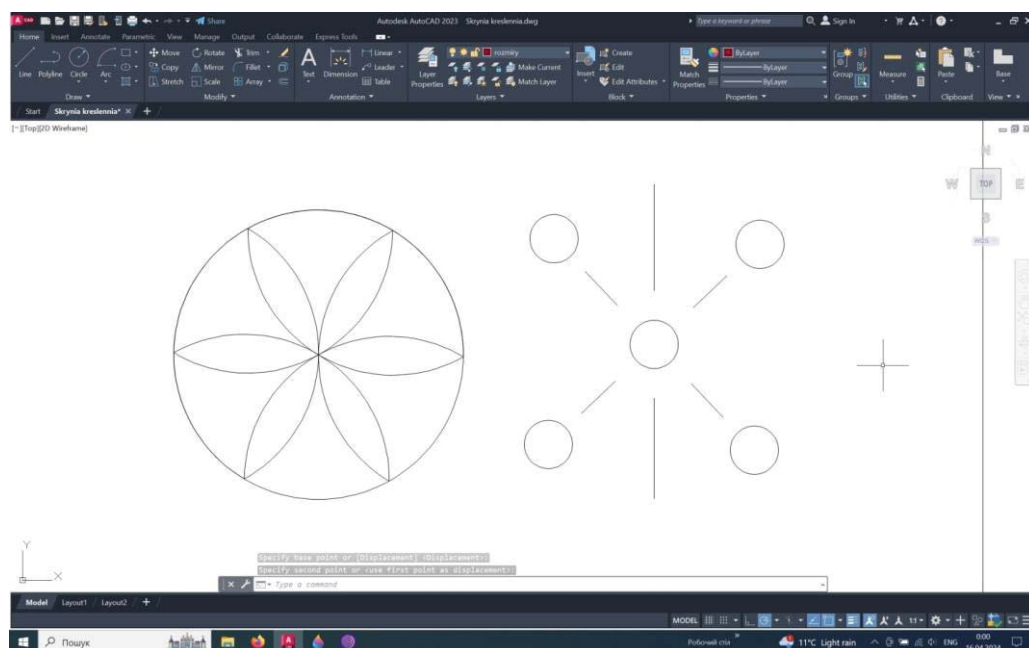

Рис. 2.24. Проектування іншого мотиву

Крок 8.

На розмічену нами сітку за допомогою інструментів «рух» та «копіювати» розміщаємо наші візерункові мотиви на екрані (рис. 2.25).

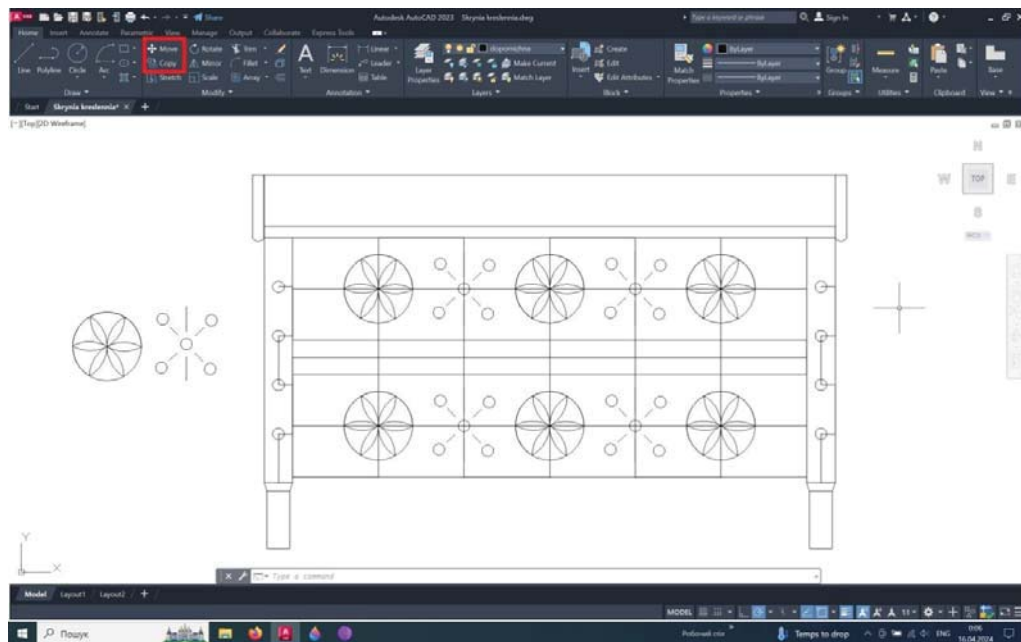

Рис. 2.25. Розміщення мотивів візерунка на скрині

Вигляд збоку.

Крок 9.

Створюємо прямокутник за заданими параметрами – шириною 600мм висотою 420мм (рис. 2.26).

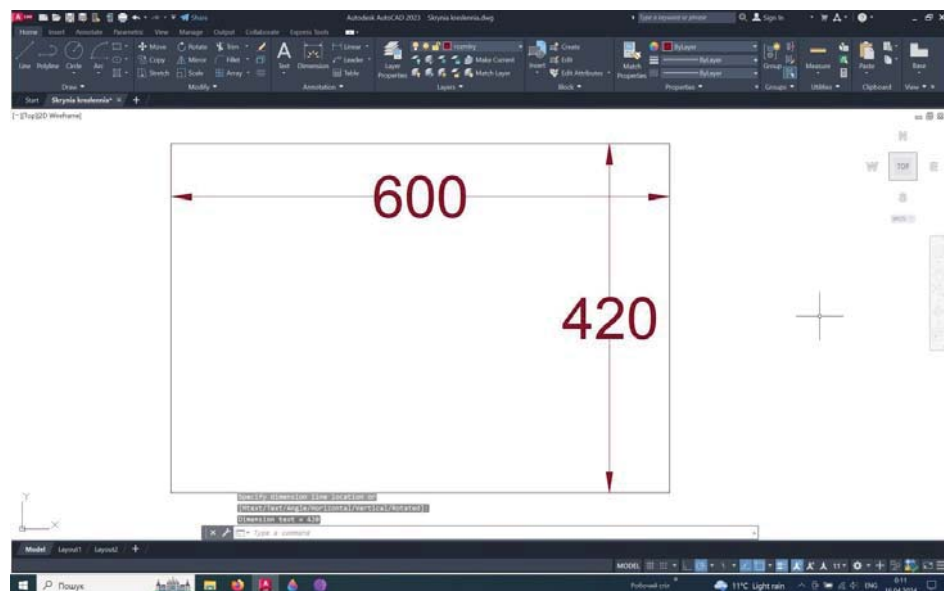

Рис. 2.26. Створення основи боковини скрині

Крок 10.

За допомогою інструментів «лінія», «полілінія», «копіювати» проєктуємо ніжки скрині збоку (рис. 2.27).

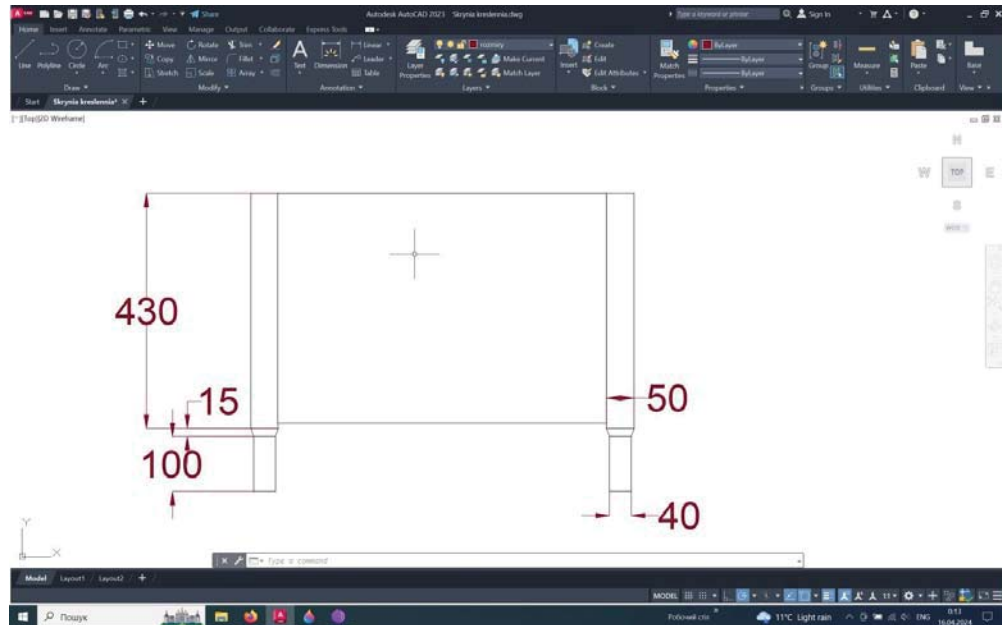

Рис. 2.27. Проектування ніжок збоку

Крок 11.

Проектуємо кришку скрині збоку (рис. 2.28).

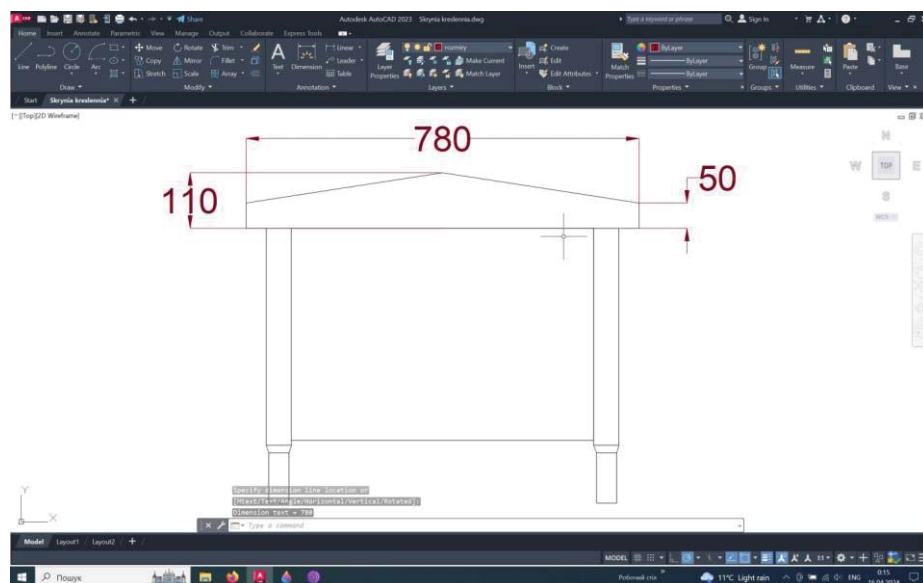

Рис. 2.28. Проектування кришки скрині збоку

Крок 12.

Розміщаємо мотиви візерунка спроектовані нами в попередніх кроках.
Розміщаємо за допомогою інструментів «рух» та «копіювати».

3. Створення скрині в програмі 3Ds Max

Крок 1.

Відкриваємо креслення скрині, яке ми створили в програмі AutoCAD. За цими параметрами в подальшому ми будемо створювати наш реалістичний 3D об'єкт (рис. 2.29).

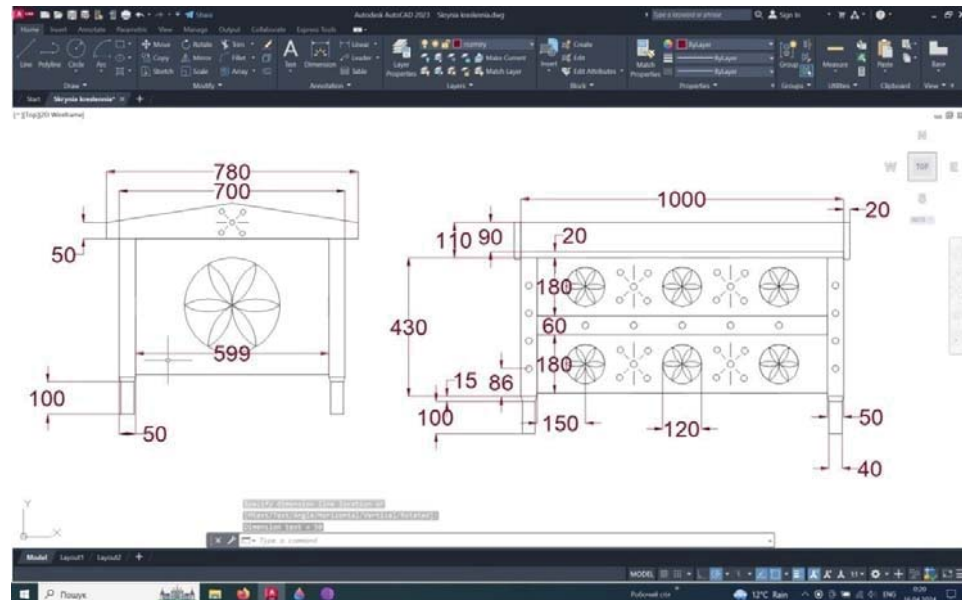

Рис. 2.29. Параметри скрині

Крок 2.

Створюємо ніжку скрині. Відкриваємо панель створення фігур та обираємо вкладку «standard primitives». Створюємо фігуру за заданими параметрами на кресленні (рис. 2.30).

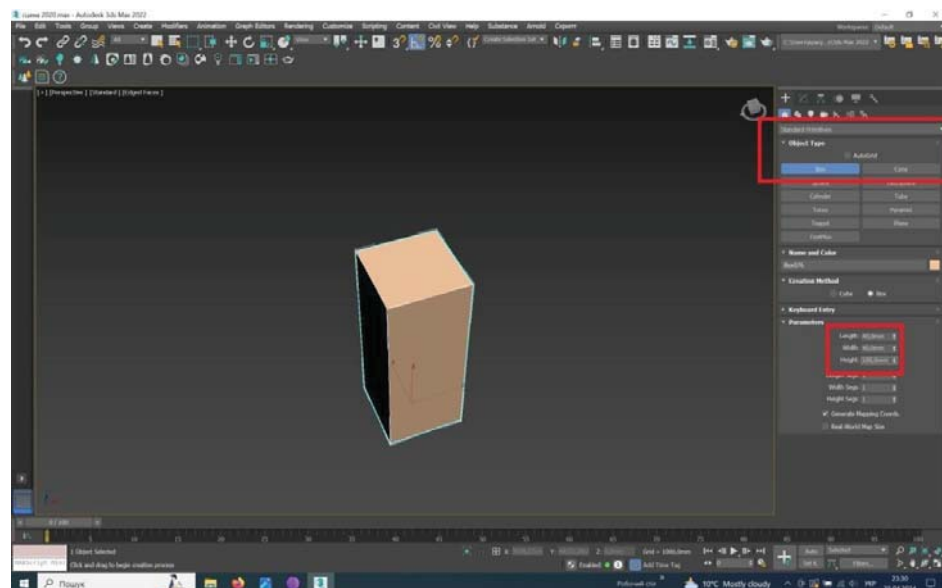

Рис. 2.30. Створення фігури за заданими параметрами

Крок 3.

Створюємо другий бокс (рис. 2.31).

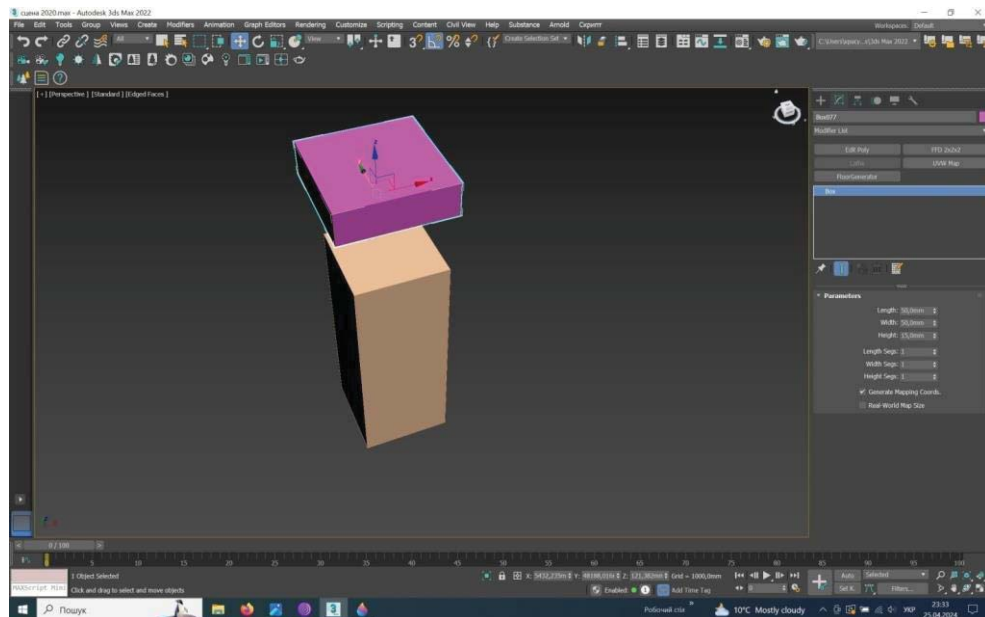

Рис. 2.31. Створення другого боксу

Натискаємо праву клавішу мишки, гортаємо вниз до вкладки «Convert to» та обираємо «convert to Editable Poly» (конвертувати в таблицю редагування Poly). Ми конвертнули нашу фігуру для детальнішого моделювання (рис. 2.32).

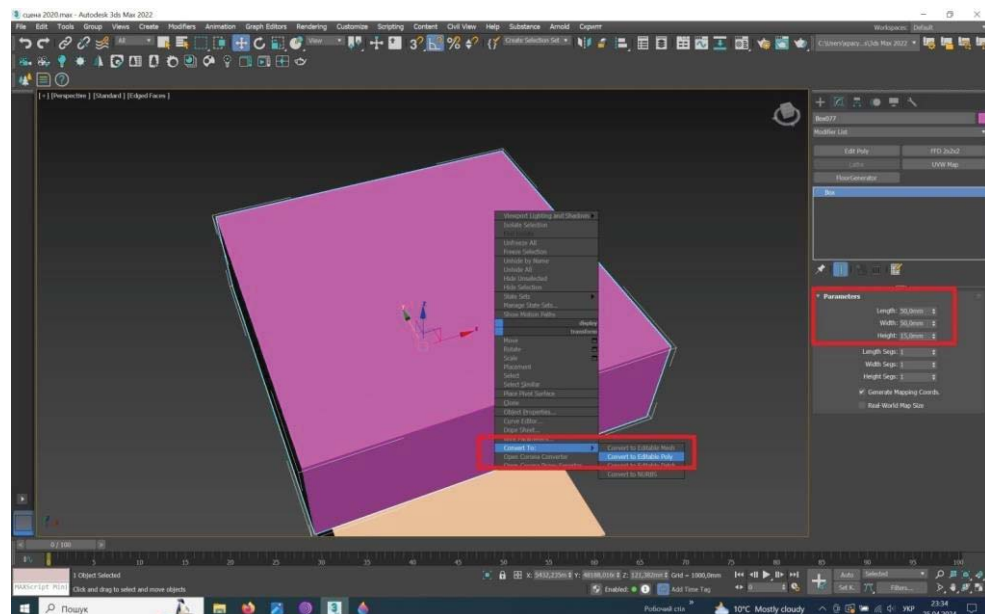

Рис. 2.32. Конвертування фігури для детального моделювання

Крок 4.

На панелі праворуч обираємо функцію Vertex (точка/крапка) зручним користувачу способом (рис. 2.33).

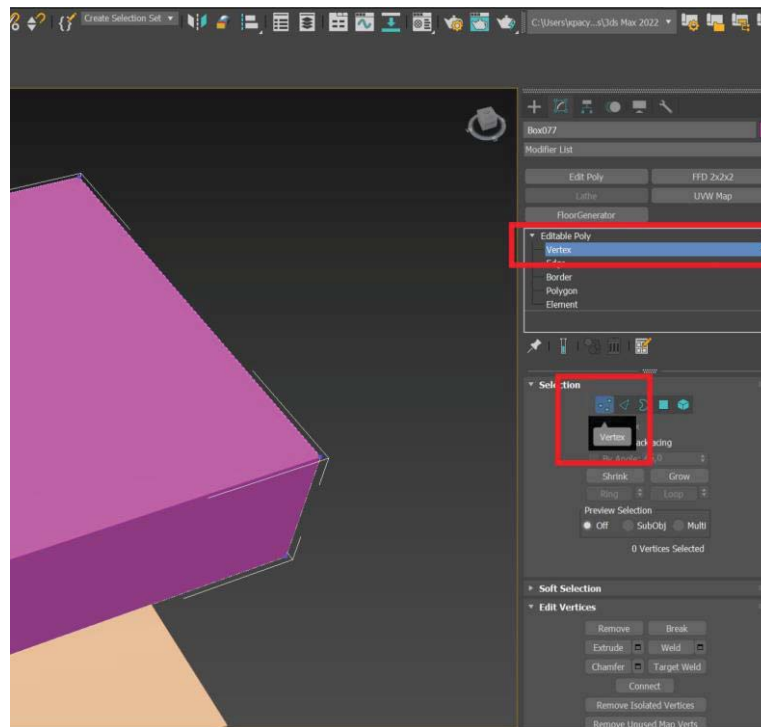

Рис. 2.33. Вибір функції Vertex

Натискаючи на кути фігури перетягуємо в потрібне нам місце утворюючи перехід на ніжці скрині (рис. 2.34).

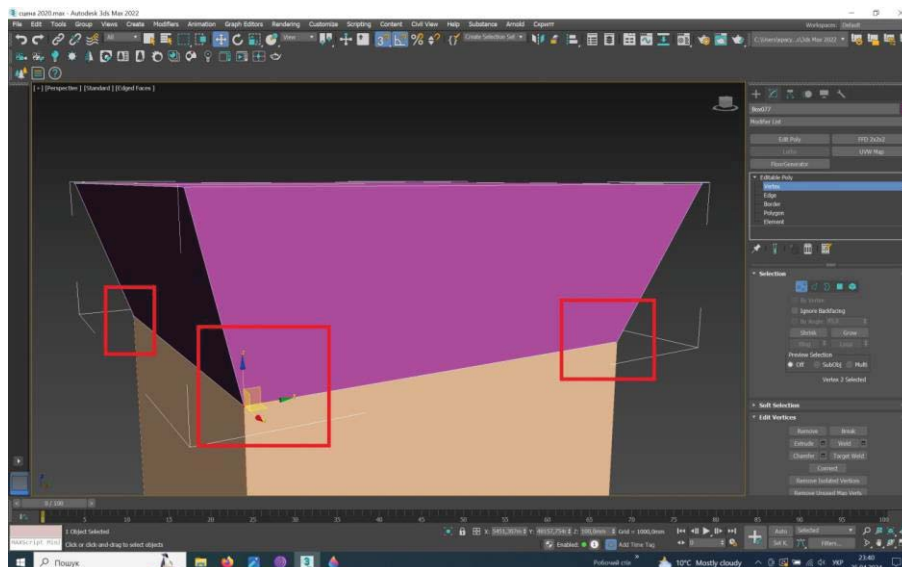

Рис. 2.34. Утворення переходу ніжки скрині

Крок 5.

За допомогою боксів створюємо довшу частину ніжки (рис. 2.35).

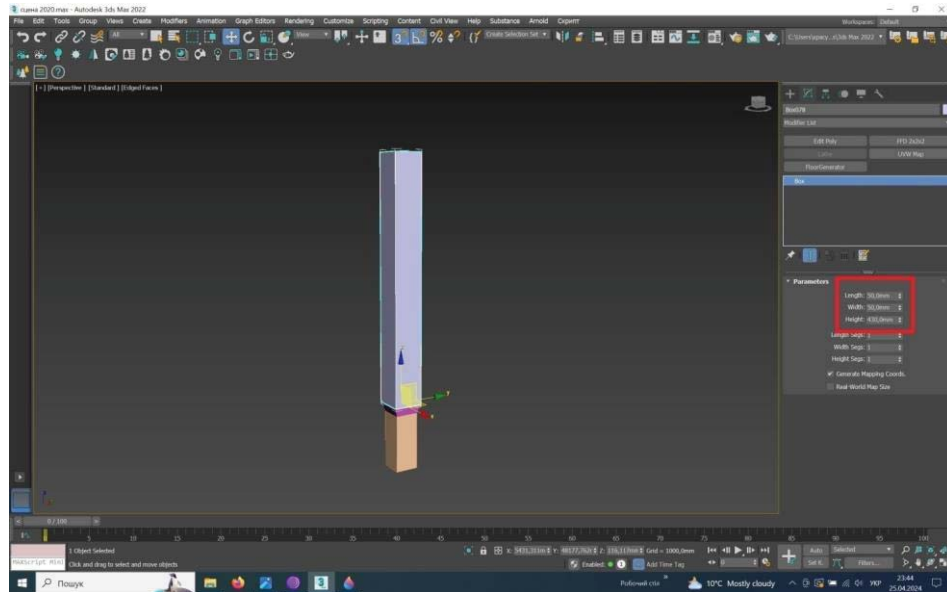

Рис. 2.35. Створення довшої частини ніжки

Крок 6.

Створюємо основу скрині за допомогою бокса і розміщуємо чотири ножки кругом неї за допомогою затиснутої клавіші shift та інструментів «рух» та «поворот» (рис. 2.36).

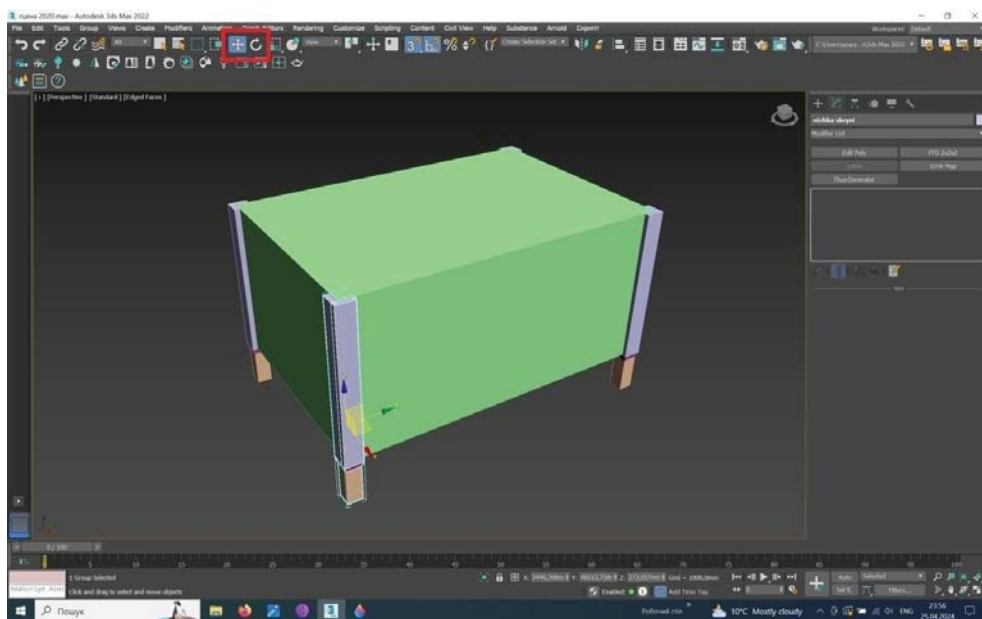

Рис. 2.36. Утворення основи скрині за допомогою бокса
і розміщення ніжок на кутах

Крок 7.

Створюємо фігуру бокс для кришки скрині. Ділимо її пополам по ширині додаючи цифру «2» в відділі «Width segs» (ширина сегментів) (рис. 2.37).

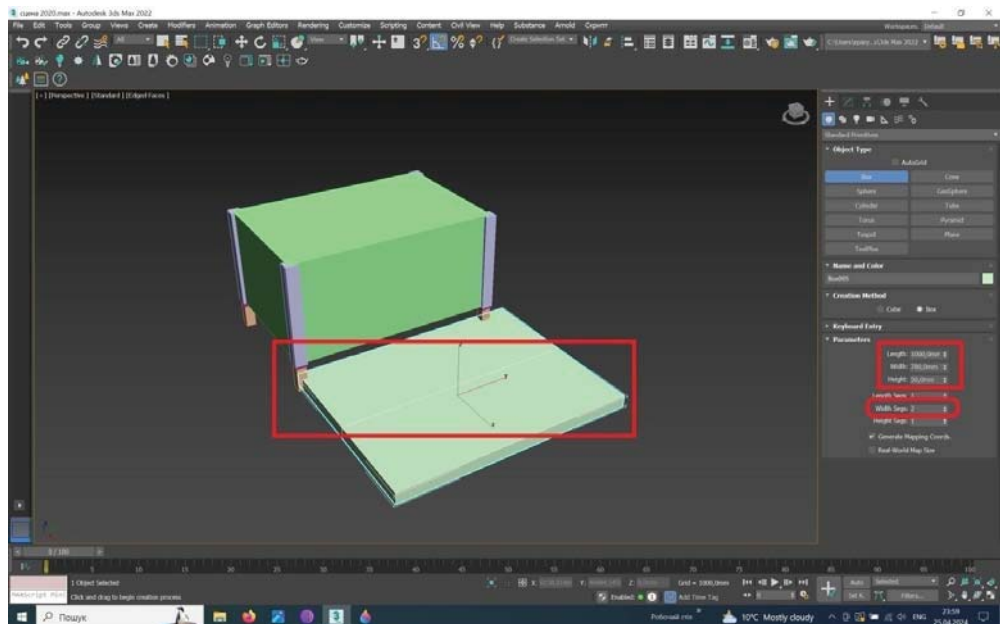

Рис. 2.37. Створення фігури боксу для кришки скрині

Крок 8.

Натискаємо праву клавішу мишки, гортаємо вниз до вкладки «Convert to» та переводимо нашу фігуру в «convert to Editable Poly» (рис. 2.38).

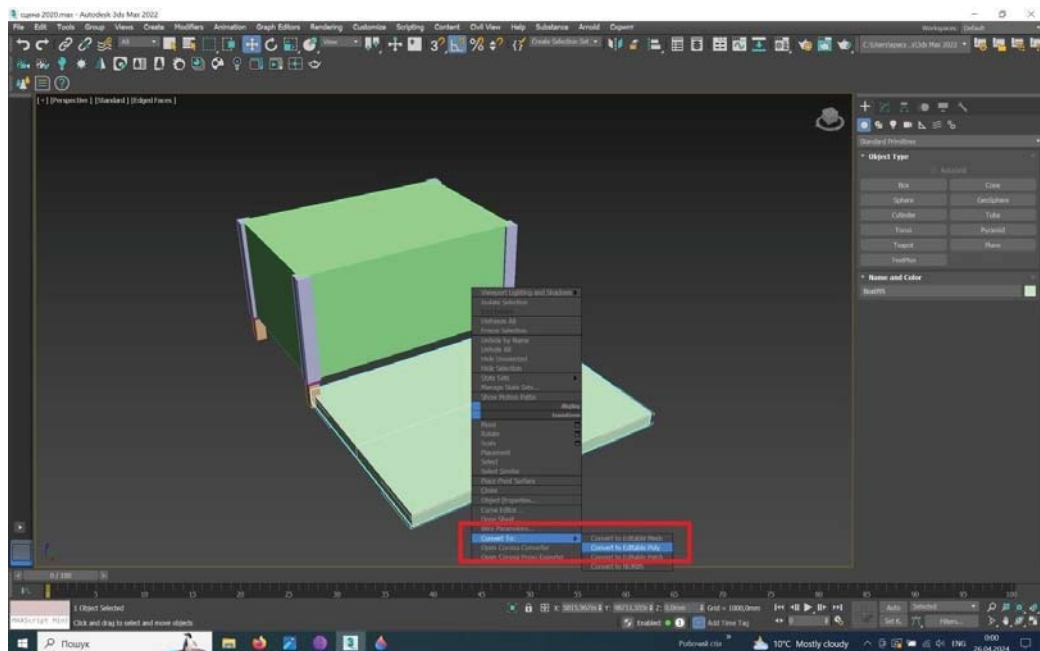

Рис. 2.38. Переводимо фігуру для конвертування

Обираємо функцію «edge» (край/грань) (рис. 2. 39).

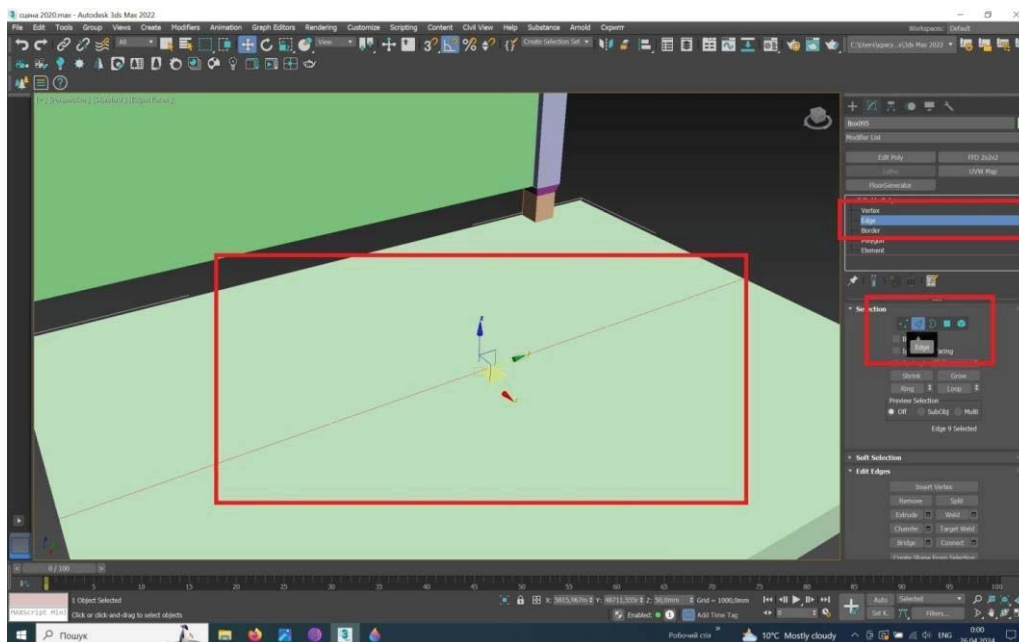

Рис. 2.39. Вибір функції «edge»

Обираємо наш поділ посередині і тягнемо за допомогою мишки його вгору (ри с. 2.40).

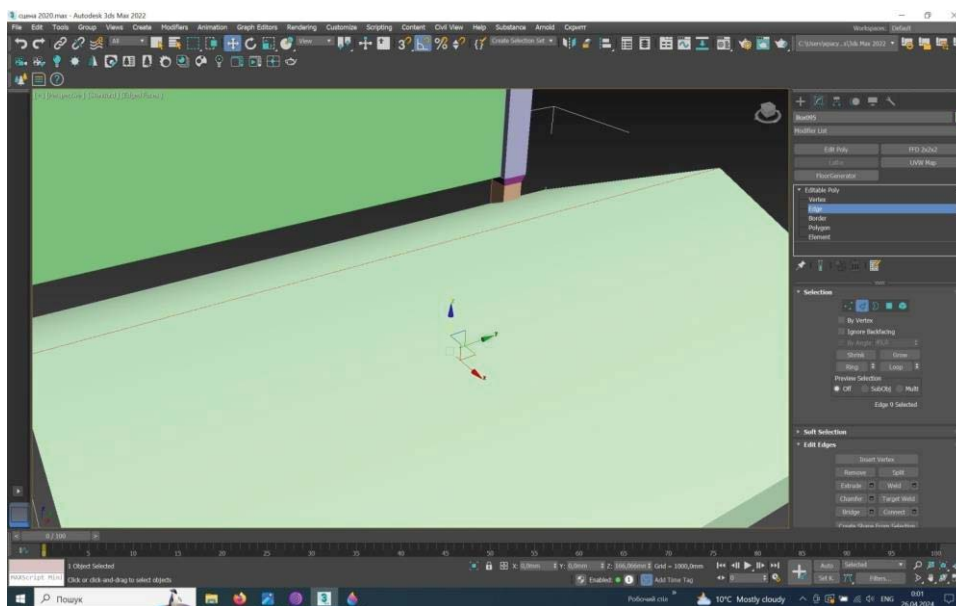

Рис. 2.40. Витягування верху кришки

Крок 9.

Розміщаємо нашу основу кришки за параметрами. Можна його коригувати за допомогою функції «масштабування» (рис. 2.41).

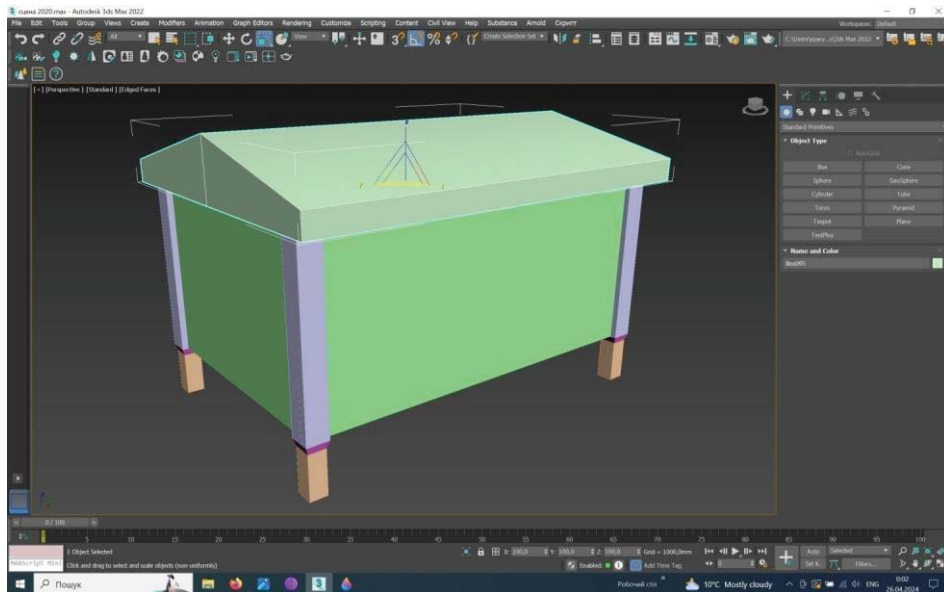

Рис. 2.41. Коригування розмірів кришки скрині

Крок 10.

Створимо візерунки для врізання в скриню.

Крок 11.

Після всіх врізань і деталізацій елементів скрині приступаємо до накладення матеріалу (рис. 2.42).

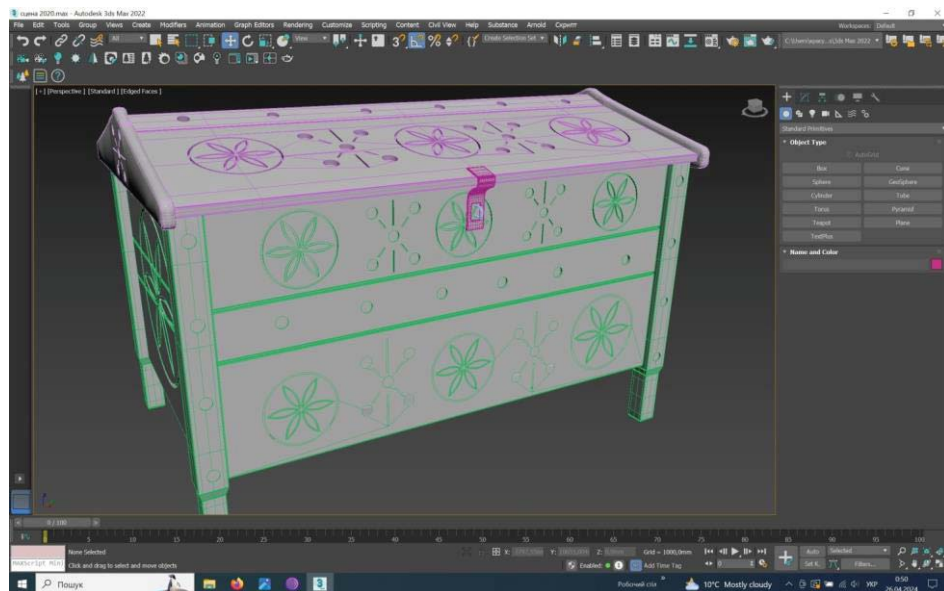

Рис. 2.42. Накладання матеріалу

Матеріали можна обрати через Corona Material Library (рис. 2.43).

Рис. 2.43. Вибір матеріалів у бібліотеці

Якщо потрібно підкорегувати матеріал ми нажимаємо клавішу «М» на клавіатурі і переносимо потрібний нам матеріал. Там ми можемо змінити колір, текстуру, глянцевість та інші параметри (рис. 2.44).

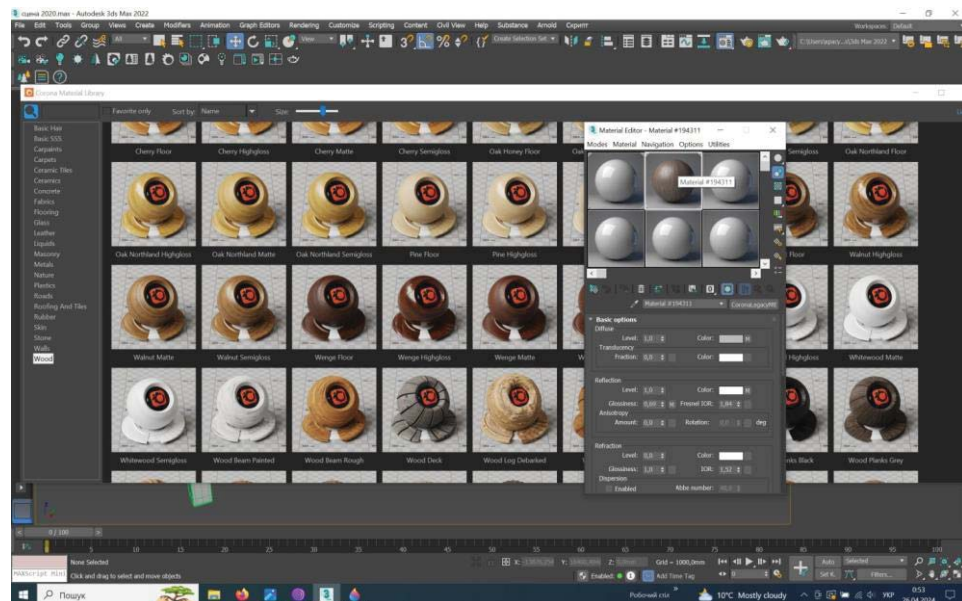

Рис. 2.44. Зміна параметрів матеріалу

Переносимо затиснутою лівою клавішою мишки наш матеріал на об'ємну модель скрині (рис. 2.45).

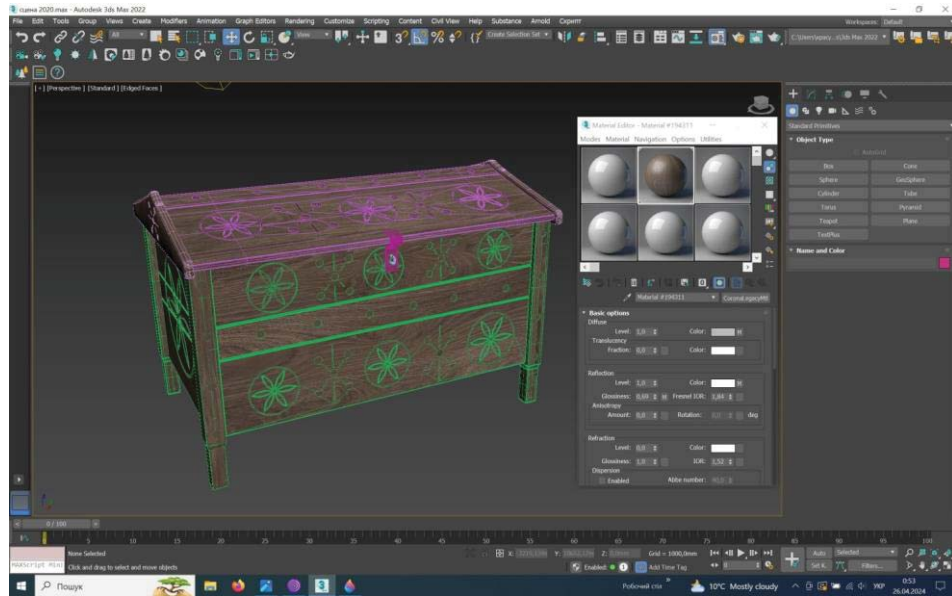

Рис. 2.45. Перенесення обраних матеріалів на модель скрині

Ставимо курсор на створення реального зображення нашу модель (рис. 2.46).

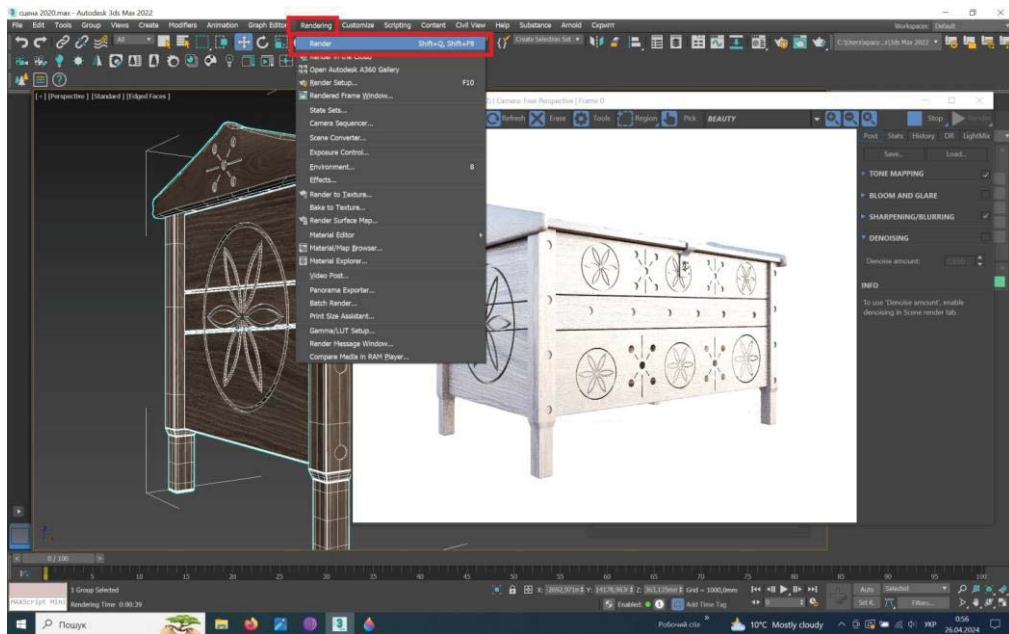

Рис. 2.46. Створення реального зображення моделі скрині

Зверху вікна рендерінга ми можемо керувати процесом завантаження зображення (рис. 2.47).

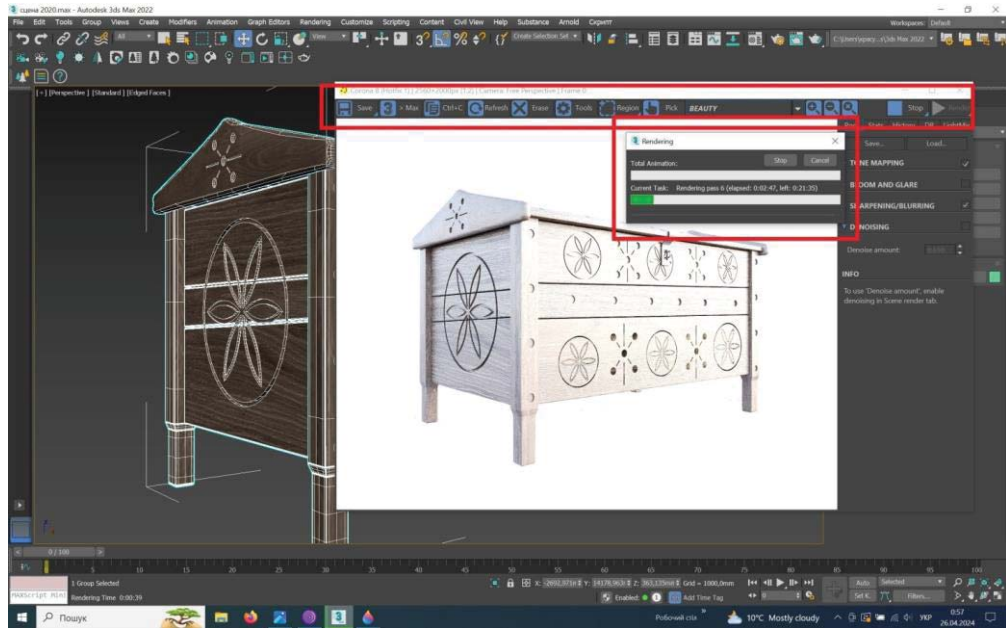

Рис. 2.47. Керування завантаженням зображенням

Дочекавшись завантаження, маємо реалістичне зображення нашої моделі (рис. 2.48).

Рис. 2.48. Реалістичне зображення скрині

Дану модель потім можна розмістити як предмет інтер'єру нашої аудиторії.

На цій моделі були показані різні техніки виконання 3D моделювання предметів, які в подальшому можна використовувати для створення будь-якої речі.

4. Розставлення предметів

Крок1.

Щоб відкрити створений нами предмет з іншого файлу ми заходимо в вкладку «File» опускаємось до вкладки «Import» і обираємо функція «Merge». (об'єднати). Вибираємо потрібний нам файл, де знаходиться раніше змодельована нами скриня (рис. 2.49).

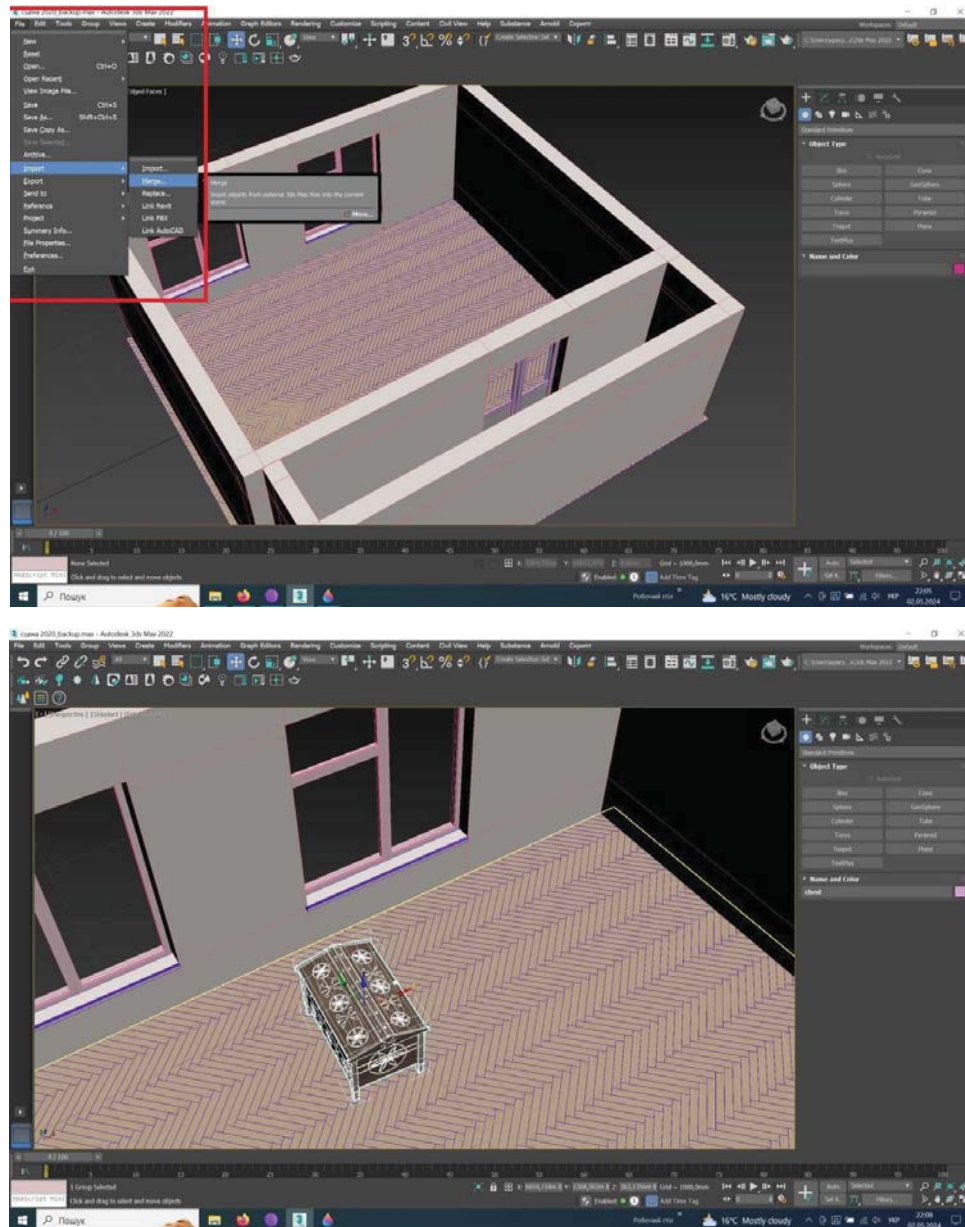

Рис. 2.49. Встановлення скрині в майстерні-світлиці

Аналогічно заповнюємо нашу кімнату іншими змодельованими або скачаними на стоках предметами. Налаштовуємо ракурси та освітлення (рис. 2.50).

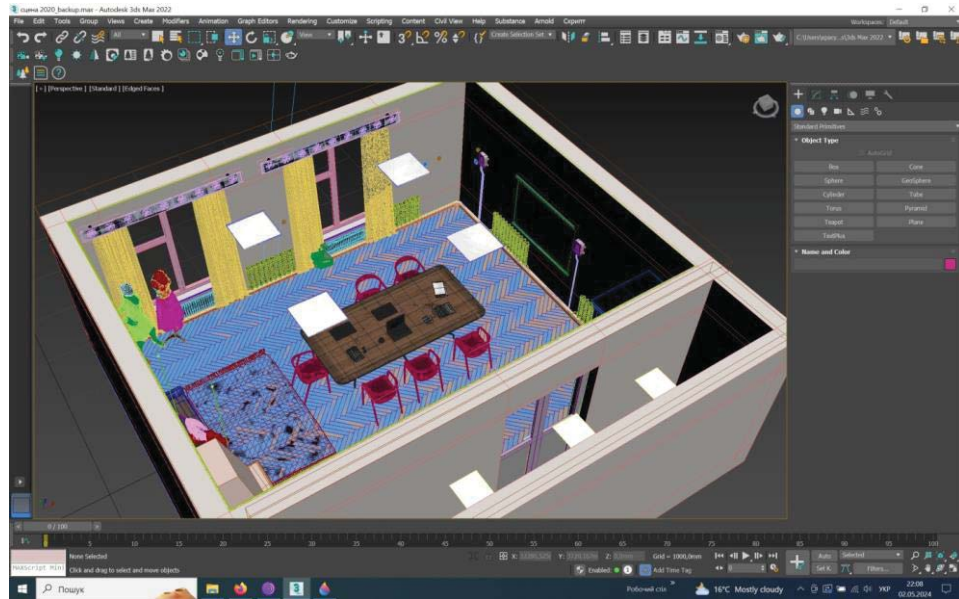

Рис. 2.50. Розстановка меблів та інших речей

Щоб створити реальне зображення заходимо в вкладку «Rendering» (візуалізація) та обираємо функцію «Render» або натискаємо на гарячі клавіші (рис. 2.51).

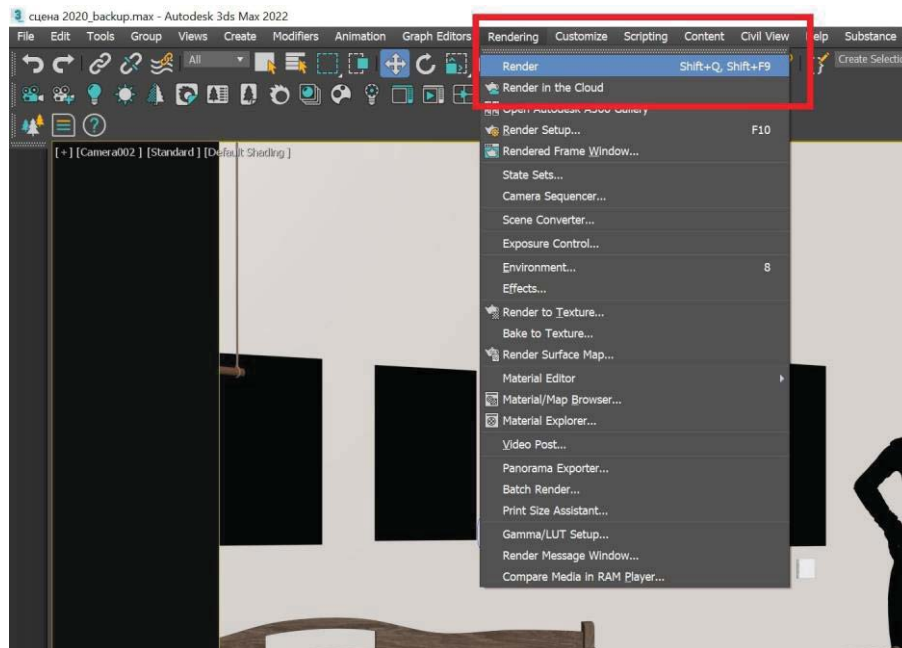

Рис. 2.51. Вибір параметрів візуалізації зображення

Завантажуємо наше зображення і результат готовий (рис. 2.52).

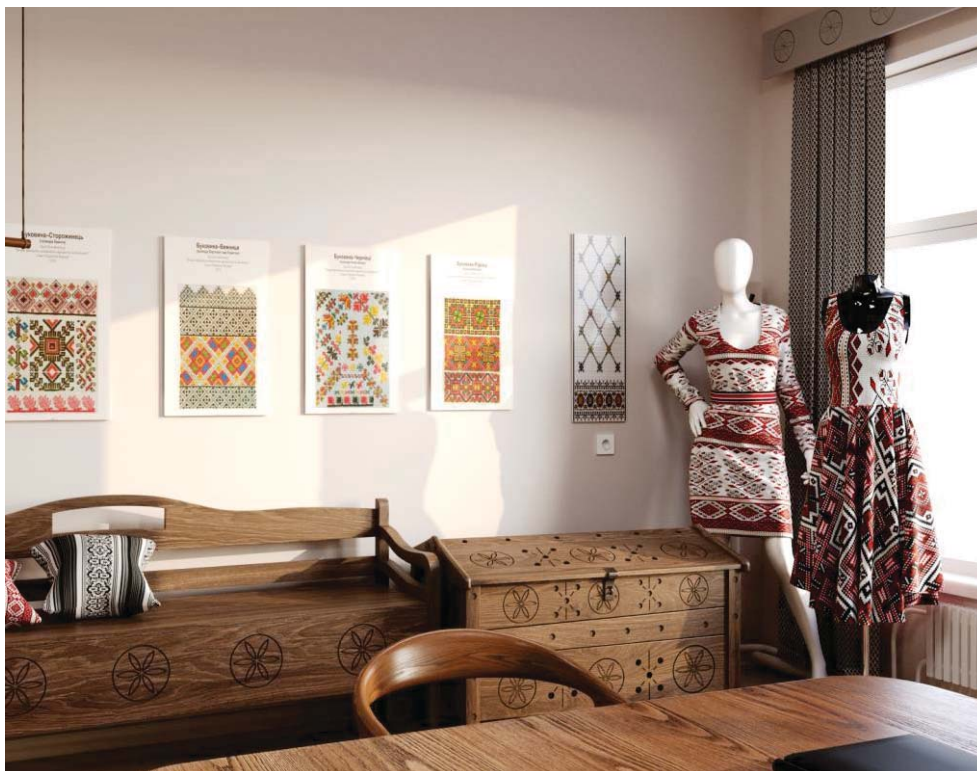
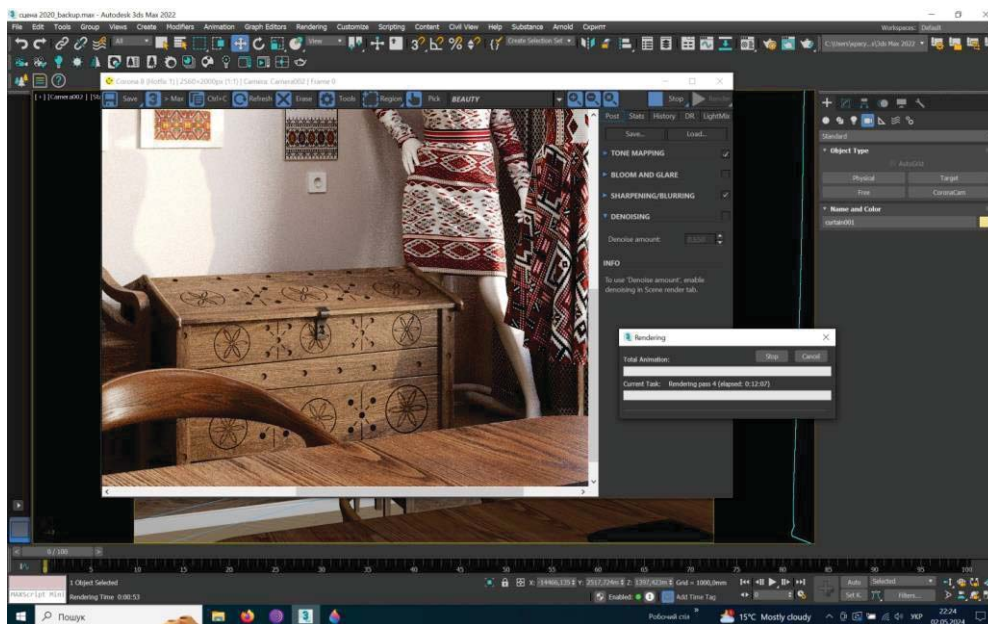

Рис. 2.52. Створення реалістичного зображення

Ми отримали реалістичне зображення нашого виробу яке було вписано в інтер'єр аудиторії.

ВИСНОВКИ

Результатом виконання магістерської роботи стали наступні висновки:

1. Розглянувши процес становлення українського етнографічного краєзнавства, ми з'ясували, що він розпочався в середині XIX ст., як частина ширшого інтересу до фольклору, культури та історії українського народу. Значну роль у цій галузі відіграли такі знані діячі науки та культури як Федір Вовк, Олена Пчілка, Михайло Грушевський, Іван Франко, Іван Вагилевич, Яків Головацький, Маркіян Шашкевич та ін.

Українські етнографи проводили польову роботу, збираючи та вивчаючи фольклор, традиції, звичаї, мову та матеріальну культуру різних регіонів України. Вони мали на меті збереження та популяризацію української культурної спадщини та підвищення обізнаності про розмаїття та багатство українських традицій.

З роками українське етнографічне краєзнавство розвивалося, поєднуючи міждисциплінарні підходи та методології для вивчення різних аспектів української культури та ідентичності етнічних регіонів України. Сьогодні такі інституції, як Інститут народознавства НАН України, продовжують досліджувати та популяризувати українську етнографію.

Загалом, процес розвитку українського етнографічного краєзнавства був динамічним і безперервним шляхом дослідження, документування та прославлення культурної спадщини українського народу етнографами, прогресивними діячами культури, культурними та мистецькими організаціями, різними товариствами.

2. Проаналізувавши можливості бойківської хати як елемента етнічної культури та методику її вивчення, ми можемо стверджувати що вона відображає історичну соціальну структуру України, з окремими зонами, призначеними для різних членів родини та гостей.

Вивчення бойківської хати передбачає мультидисциплінарний підхід, який поєднує архітектурний аналіз, історичні дослідження, етнографічні та

соціологічні дослідження. Науковці вивчають техніку будівництва, використані матеріали, стилі оздоблення та просторове планування будинку, способи komponування елементів інтер'єру, щоб зрозуміти його значення в українській культурі.

Бойківська хата – це традиційні дерев'яні зрубні будинки з кількома зонами та прибудовами. Вивчаючи бойківську хату, дослідники можуть отримати уявлення про традиційну українську архітектуру, сімейну динаміку, соціальні ієрархії та культурну спадщину. Це дослідження допомагає зберегти та популяризувати багаті культурні традиції України для майбутніх поколінь.

3. Охарактеризувавши естетизацію освітнього середовища, як важливий чинник виховання молоді, ми вважаємо що використання етнографічних матеріалів може допомогти створити інтер'єр, який відповідає потребам та цінностям користувачів, сприяє комфорту та сприйняттю навчального середовища. Наприклад, врахування традиційних кольорів, візерунків, матеріалів або меблів може створити атмосферу, яка сприяє концентрації, сприйняттю та навчанню. Також важливо враховувати ергономіку та функціональність приміщення, адаптуючи їх до потреб користувачів. Використання етнографічних матеріалів може допомогти створити інтер'єр, який не лише естетично привабливий, але й функціональний та зручний для навчання та розвитку.

Естетизація освітнього простору може включати в себе використання кольорів, форм, текстур, світла та інших дизайнерських елементів, які сприяють психологічному комфорту та емоційному благополуччю. Наприклад, вибір спокійних та природних кольорів може створити атмосферу спокою та гармонії, тим самим сприяючи зосередженості та навчанню.

Крім того, естетично оформлені приміщення можуть впливати на психологічний стан студентів та викладачів, підвищуючи їхню мотивацію та ефективність навчання. Важливо також враховувати ергономіку та

функціональність приміщень, щоб забезпечити комфорт та зручність учасників освітнього процесу.

4. У процесі опису особливостей проектування інтер'єру навчального приміщення в етностилі за допомогою сучасних комп'ютерних програм, нами зокрема розглянуто етапи виконання роботи у програмах AutoCAD та 3Ds Max. Почнемо з того, що ці комп'ютерні програми можуть неймовірно допомогти у візуалізації та плануванні дизайну інтер'єру приміщення. За їх допомогою дизайнери можуть створювати детальні 3D-моделі кімнати та експериментувати з різними плануваннями та елементами декору. Використовуючи елементи бойківської хати, варто подумати про використання традиційних матеріалів, таких як дерево, солома та глина, щоб надати простору автентичної нотки. Декоративні елементи, такі як вишитий текстиль, ткані килими, різьблена скриня, кераміка та інше також можуть додати загальної естетики.

Оформлення інтер'єру навчального простору в етнічному стилі може бути захоплюючим заняттям і чудовим прикладом збагачення власного досвіду. Використовуючи елементи традиційного дизайну бойківської хати, можна створити простір, що відображає багату культурну спадщину цієї етнографічної групи. Вивчаючи дизайнерський стиль такого житла, дослідники можуть ознайомитися з історичними джерелами, відвідати музеї, спілкуватися з знавцями бойківської культури та мистецтва. Занурюючись у традиції та техніку цієї унікальної етнічної групи, дизайнери можуть глибше зрозуміти, як ефективно включити ці елементи в сучасний дизайн інтер'єру.

Таким чином, використання етнографічних матеріалів при проектуванні інтер'єрів навчальних приміщень може сприяти створенню сприятливого та ефективного навчального середовища для користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2D I 3D графіка URL: <https://adshot.ua/services/postproduction/2d-i-3d-grafika/>
2. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
3. Арсенич П. Дослідник Гуцульщини. *Народна творчість та етнографія*. 1970. № 5. С. 58-61.
4. Безклубенко С. Д. Всезагальна теорія та історія мистецтва. Київ, 2003. 261 с.
5. Богачевская-Хомяк М. Білим по білому: Жінки в громадському житті України, 1884-1939. Київ : Либідь, 1995. 424 с.: іл.
6. Бойки і Бойківщина. URL: <https://carpathy.nadvirna.com/index.php/hutsulskyu-kray/istoriya/boyky?showall=>
7. Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження. / відп. ред. Ю. Г. Гошко, Київ: Наукова думка, 1983. 304 с., іл.
8. Бойко О.П. Естетичне та естетизація у освітньому просторі // *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Дод. 1 до Вип. 27. Том VIII (41): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського простору». Київ: Гнозис, 2012. С. 26-34.
9. Боїще. URL: <https://wiki.kubg.edu.ua/Боїще>
10. Вагилевич І. Лемки, мешканці західних Карпат. *Народна творчість та етнографія*. 1969. № 4. С. 11.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
12. Вербицький Л. Взорі промислу домашнього: Вироби металеві селян на Русі. Львів, 1882. 82 с.
13. Галицько-Волинський літопис. Львів: Червона калина, 1994. 253 с.
14. Главацька Л., Дубина Р. Інтер'єр хати східної Бойківщини. *Відлуння віків*. 2010. № 1(12). С. 22-25.
15. Гнатюк В. Як австрійський уряд був заінтересувався бойками. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1900. Т.33. С.2-28.
16. Головацький Я. Ф. Мандрівка по Галицькій та Угорській Русі. *Жовтень*. 1976. № 6. С. 49-94.
17. Дем'янчук О. Н., Чихурський А. С., Берлач О. П. Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату: монографія. Луцьк : «Волинська обласна друкарня», 2017. 220 с.

18. Дрогобиччина-земля Івана Франка: Збірник географічних, історичних та етнографічних побутових і мемуарних матеріалів. Наукове товариство ім. Шевченка. Український архів. Т. XXV. Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто: 1973. 856с.
19. Експозиція «Картапи» у НМНАПУ – Станіслав Смолінський. URL: <https://etnoua.info/novyny/ekspozycja-karpaty-u-nmnapu-stanislav-smolinskyj/>
20. Заклинський Р.Г. З нашої етнографії. Гуцули. *Шкільна часопись*. 1887. № 13-14. С. 99-105, 110-113.
21. Зубрицький М. Верхня вовняна українсько-руського ноша народу в Галичині. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Т.10. Львів, 1908. С. 69-104.
22. Зубрицький М. Селянські будинки в Мшанці Старосамбірського повіту. *Матеріали до українсько-руської етнології*. Т.2. Львів, 1909. С. 1-22.
23. Історико-етнографічні райони України : навч. посібн. / С. А. Макарчук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 352 с., 53 іл.
24. Історія українського мистецтва: В 6 Т. Київ, 1966-1970. Т.1-6.
25. Кобільник В. Матеріальна культура села Жукотин, Турчанського повіту. Самбір. 1937. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kobilnyk_Volodymyr/Materiialna_kultura_sela_Zhukotyina_Turchanskoho_povitu/
26. Ковба Ж.М. «Просвіта» – світло, знання, добро і воля українського народу. Дрогобич: Відродження, 1993. 128 с.: іл.
27. Колцуняк М. Юрко Шкрібляк і його сини Василь, Микола і Федір. *Батьківщина*. 1889. № 4. С. 24-28.
28. Кочкурова О.В. Естетизація навчально-виховного процесу в освітньому закладі. URL: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2013/Psihologia/5_150899.doc.htm
29. Кузів І. Життя-буття, звичаї і обичаї гірського народу. *Зоря*. 1889. №15-21.
30. Лахно О. Навчальна етнографічна практика: інструктивні матеріали та методичні поради: навч. посіб. Полтава, 2022. 127 с.
31. Літопис Бойківщини: Квартальник, присвячений дослідям історії культури і побуту бойківського племені. Видає Г.У.Товариства «Бойківщина» ЗСА Канада, 1970. Ч.1-4.
32. Літопис Руський. Київський літопис. Автор невідомий. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Nevidomyi_Avtor/Litopys_Ruskyi_Kyivskyi_li_topys/
33. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.

34. Миропольська Н. Є. До проблеми естетизації навчально-виховного процесу школи // *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ.: Імекс ЛТД, 2010. С. 280–288.
35. Нарис історії «Просвіти». / Р. Іваничук, Т. Комаринець, І. Мельник, А. Середяк. Львів-Краків-Париж: Просвіта, 1993. 232с.
36. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. Львів: Вид-во Львів.ун-ту, 1969. 192 с.: іл.
37. Народна архітектура Українських Карпат XV-XX ст./ Ю. Г. Гошко, Т. П. Кіщук, І. Р. Могитич, П. М. Федака. Київ: Наукова думка, 1987. 270 с.
38. Охрімович В. Жіноча доля в Скільських горах. *Народ*. 1890. №18. С. 277-279.
39. Охрімович В. Про родову спільність у Скільських горах. *Народ*. 1890. №7. С. 89-91.
40. Павлик М. Про русько-українські народні читальні. Львів, 1876. 36 с.
41. Садиба зі Східної Бойківщини в експозиції Національного музею народної архітектури та побуту України. URL: <https://www.pyrohiv.com/activities/sadiba-zi-skhidnoi-boykivshchini-v-ekspozitsii-natsionalnogo-muzeyu-narodnoi-arkhitekturi-ta-pobutu-.html>
42. Ступарик Б. М. Національна школа: витоки, становлення. Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 1992. 192 с.
43. Тищенко О. Р. Декоративно-прикладне мистецтво східних слов'ян і давньоруської народності. Київ, 1985. С. 45.
44. Українське народознавство: навч. посібник / За ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. Львів: Фенікс 1994. 608 с.
45. Франко І. Галицьке краєзнавство. Зібрання творів в 50 т. Київ, 1985. Т. 46, кн.2. С. 116-447.
46. Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину. Зібрання творів: 50-ти т. Т.36. Київ, 1982. С.68-99.
47. Франко І. Моя вітцівська хата. Зібрання творів: 50-ти т. К., 1983. Т.39. С.243.
48. Франко О. Карпатські бойки і їх родинне життя. *Перший вінок*: Жіночий альманах. Львів, 1887. С.217-230.
49. Шлемкевич М. Загублена українська людина. Київ:МП «Фенікс», 1992. 158 с.
50. Шухевич В. Гуцульщина: в 5 частинах/ передм. А. А. Карпенко ; післям. М. С. Глушко ; упоряд. О. О. Савчук. (Репринтне видання 1899–1908 рр.). Харків : Видавець Олександр Савчук, 2018. 1218 +[10] с., 294 іл.
51. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен, 1993. 218 с.

52. Biderman H.T. Die Ungarischen Ruthenen, Ihr Wohngebiet, ihr Erwerb und ihre Geschichte. Innsbruck. 1862.
URL: https://books.google.com.ua/books/about/Die_ungarischen_Ruthenen_ihr_Wohngebiet.html?id=MmPMqE420lkC&redir_esc=y
53. Bujak F. Rozvoj gospodarcy Galicji (1772-1914). Lwow, 1917. S.61. URL: <https://pbc.gda.pl/dlibra/publication/130310>
54. Kolberg O. Dzieła_wszystkie Rus Karpacka.
URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Oskar_Kolberg/Dziela_wszystkie_Tom_54_Ru_Karpacka_Obraz_etnograficzny_Cz_I.pdf?
55. Kopernicki J. Odrzwia ozdobne w chatach gorali rushich.-Wisła (Warszawa), 1890.- №4.- s.146-151.
56. Lubicz-Czerwiński I. Okolica zadniestraska między Stryjem i Łomnicą. Czyli opis ziemi i dawnych klęsk, lub odmian tej okolicy. Lwów, 1811. 281 s. URL: <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/13298/edition/12117>
57. Pol W. Rzut oka na północne stoki Karpat. Kraków, 1851. 132 S. URL: <https://rcin.org.pl/dlibra/doccontent?id=3796>